

associació de dones periodistes

juny 2006

núm. 23 2,50 €

Salut laboral en clau de gènere

Pràctica de l'esport
a les escoles

És necessària
la llei d'igualtat?

Iniciatives pioneres en salut

Per **Cristina Coletas**

I Jornades Catalanes de la Dona

El moviment de dones per la salut a Catalunya té els seus orígens a la dècada dels 70 en les idees del Col·lectiu de les Dones de Boston. La periodista Leonor Taboada va introduir a Catalunya les idees d'aquest col·lectiu feminista amb la traducció i adaptació del seu llibre *Nuestros cuerpos, nuestras vidas* que manifestava per primera vegada la necessitat de les dones de defensar els seus drets i de conèixer el seu propi cos.

Les jornades catalanes són pioneres en l'intent d'unificació col·lectiva de les dones per reivindicar les seves aspiracions. El maig de 1976 i durant tres dies, més de quatre mil dones de tots els Països Catalans es van aplegar al Paraninfo de la Universitat de Barcelona per rebel·lar-se en contra d'una societat masclista que les havia fet callar durant més de 40 anys. Aquestes jornades van trencar amb alguns tabús com l'avortament o la sexualitat lliure i són avui un referent per a les dones.

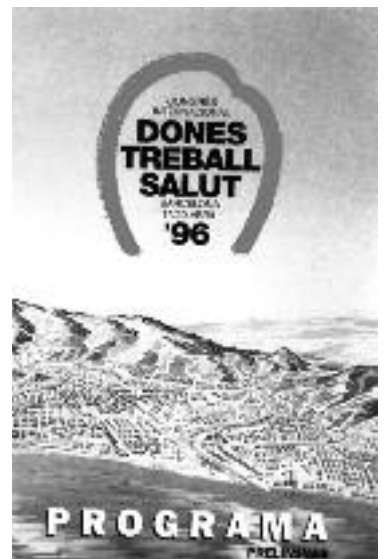
DAIA

Es considera el primer dels Centres de Planificació que va fer una crida pública per organitzar les dones en la lluita pel dret a l'anticoncepció, a la maternitat responsable i a la lliure sexualitat. Van començar com a grup de *planning* de l'Associació de Dones Universitàries, a finals dels 70 i es dedicaven a informar sobre sexualitat, anticonceptius i avortament fent col·loquis en el seu local, editant fulletons i organitzant xerrades a les escoles i als barris obrers. Tot i els esforços del grup, a mitjans dels 80, la pressió política i la situació del país, traduïda en manca de motivació dels moviments feministes, van provocar el final de DAIA, però gràcies a la seva empenta i la seva iniciativa moltes dones es veuen beneficiades avui per algunes de les conquestes que van materialitzar.

Congrés Internacional 1996: Dones, Treball i Salut

Durant aquest congrés celebrat l'any 1996 sorgeix per primera vegada el concepte de salut de la dona aplicat a l'aspecte laboral. La prioritat d'aquest acte consistia en fer palesa la necessitat i la importància de la prevenció de salut per a les treballadores, però sobretot, volia acabar amb la discriminació laboral (ja sigui en la formació, la remuneració o la promoció) a la que s'han vist sotmeses les dones al llarg dels anys. Va ser una crida reivindicativa per abolir totes les distincions en el treball per raons de sexe, estat civil i maternitat i obtenir un total reconeixement dels drets laborals i sindicals de la dona.

Xarxa de Dones per la Salut

Neix a Catalunya l'any 1997 en el marc de les trobades pel 28 de maig; el Dia Internacional d'Acció per la Salut de les Dones. Al juny de 2002, la Xarxa esdevé legalment una Federació, agrupant diverses entitats de dones i entitats mixtes d'arreu de Catalunya interessades en promoció d'una nova visió de gènere en l'àmbit de la salut i amb un únic objectiu: lluitar per aconseguir una sanitat pública de qualitat. La Xarxa és un punt de trobada per a dones d'arreu del món que treballen connectades per aconseguir una perspectiva feminista de la salut que tingui en compte les diferències físiques, biològiques i psicològiques entre homes i dones. La seva activitat principal i la dels col·lectius feministes que la componen engloba qualsevol temàtica relacionada amb la salut de les dones i el tractament que en fa la societat.

sumari

2 elles també hi eren

Iniciatives pioneres en salut
Per Cristina Coletas

4-10

La salut laboral en clau de gènere

Text: Sílvia Loewe

Col·laboracions de Milagros Pérez Oliva
i Leo Taboada

11-15 Fem esport

La pràctica de l'esport a les escoles

Per Sandra Balagué

L'esport català, contra la misogínia

Per M. Eugenia Ibáñez

18-19 dones que remenen les cireres

Adriana Casademont, empresària

Per Lara Vilà

22-24 l'administració administrada

Coordinada per Marta Corcoy

28 de cara a la paret

La gata Lina

Per Gemma Sales

16-17 així ens veuen, així ens va

Veus i discursos absents

Per Mavi Carrasco

20-21 pensar en clau del XXI

És necessària la llei d'igualtat?

Per Maria José Varela i Josep Maria Bosch

Il·lustració: Magalí Colomer

25-27 II Congrés de les dones del Baix Llobregat

Per Laia Serra

30-31 a favor nostre

El so femení de les orquestres

Per Aurora Antón

altres seccions

32-33 sofregit cultural

Per Esther Molas

34-38 l'estenedor d'idees

Articles, convocatòries, notícies

39 fina Isegura, periodista d'altura

Guió: Joana Gallego

Il·lustració: Aina Albí

dones

Barcelona, juny 2006, núm. 23

Consell de Redacció
Montserrat Puig, Joana Gallego, Mª Eugenia Ibáñez,
Pilar Aymerich, Hilda Ferrer, Marta Corcoy, Elvira
Altés, Esther Molas

Coordinació: **Elvira Altés**
Coord. tècnica: **Marta Corcoy**
Correcció: **Esther Molas**

Disseny gràfic i maquetació: www.villuendasgomez.com
Foto portada: **Alicia Gómez del Moral**
Impressió: **El Tinter**. Dipòsit legal: B-44.200-2000

Edita:

Associació de Dones Periodistes de Catalunya

Rambla de Catalunya 10, 3r. Tel: 93 412 11 11/ 93 301 16 77 E-mail: adpc@adpc.cc Web: www.adpc.cc

Imprès en paper ecològic

Salut laboral en clau de gènere

Ser dona i tenir vida laboral, familiar i social és des de fa uns anys una realitat necessària i desitjada. Però per equilibrar totes aquestes funcions, hi ha un aspecte ignorat: la salut. En una societat que encara no les iguala en drets, però les doblega en deures, el 'tour de force' que realitzen actualment la majoria de dones per complir amb les exigències professionals, amb el rol reproductiu i amb l'organització de la llar té per força conseqüències negatives sobre la seva salut. Condicions de treball molt més precàries, atenció mèdica desigual i polítiques sanitàries sense perspectiva de gènere fan a cada dona més vulnerable a patir trastorns de salut. I encara pitjor: a no solucionar-los.

Per **Sílvia Loewe**

Les estadístiques ho diuen sempre: les dones en el món occidental tenen una major esperança de vida que els homes. Però una vida més llarga no vol dir més salut, com recorda Lucia Artazcoz, directora de Serveis Comunitaris de l'Agència de Salut Pública de Barcelona: "Segons la definició de l'Organització Mundial de la Salut (OMS), «salut és benestar físic, psicològic i social». És el que s'anomena *la paradoxa de gènere*: les dones viuen més, però pitjor". Per a la doctora Artazcoz, aquest és justament el punt de partida de tota la problemàtica sanitària: "La principal diferència de gènere entre dones i homes és que mentre elles pateixen més malalties cròniques, però amb menys risc de mortalitat, ells tenen malalties agudes més mortals. És evident que tant la recerca com l'atenció sanitària s'han desenvolupat sempre entorn a la població masculina".

Aquesta realitat té uns orígens sociobiològics molt complexos. Segons Artazcoz, "es tracta d'una barreja entre cultura i biologia". Entre els aspectes culturals, destaca el fet de què els homes tenen més comportaments de risc, com el consum de drogues, l'excés de velocitat o una dieta desequilibrada. Pel que fa a les diferències biològiques, les dones tenen més predisposició a patir malalties autoimmunes i trastorns psíquics com la depressió i l'ansietat. Com a metgessa especialista en Salut Pública, Lucia Artazcoz s'ha dedicat als estudis de gènere sobre salut laboral. "He triat els despatxos i no els hospitals perquè penso que és molt interessant conèixer les desigualtats en salut per qüestió de gènere. Puc investigar els problemes de cada col·lectiu i veure quins recursos hi manquen".

La doctora Artazcoz esmenta els principals trastorns de salut laboral femenina segons les diferents causes: "Per una part hi ha totes les malalties relatives a la salut mental, com l'ansietat, la depressió i l'angoixa, on hi influeixen de manera directa la precarietat laboral i els efectes de la no-conciliació de la vida laboral i familiar". Pel que fa a la salut orgànica i fisiològica, "des de l'aspecte epidemiològic les malalties de més incidència per raons de gènere són la Síndrome de Fatiga Crònica i la de Sensibilitat Química Múltiple, així com la Fibromiàlgia i totes les àlgies de tipus músculo-esquelètic". Dins d'aquest segon grup, els col·lectius amb més risc són les dones amb feines que comporten tensions físiques, com netejadores, cuidadores i, en general, tot el personal femení concentrat en el sector dels serveis: sanitat, alimentació i empreses de gran producció.

La societat sempre ha rebutjat la idea d'una dona malalta. El pes cultural les ha carregat amb la funció de cuidar, i aquesta responsabilitat fa que els seus problemes de salut no es visualitzin. Però el cert és que les

FOTO LEO RUFFINI

Lucia Artazcoz, directora de Serveis Comunitaris de l'Agència de Salut Pública de Barcelona

dones malaltes són una realitat, i alguns casos demostren que no tan sols han de lluitar contra el seu propi malestar, sinó que també ho han de fer contra l'entorn social, laboral i, fins i tot, de vegades, contra el mateix sistema sanitari.

Una malaltia crònica sota sospita

Per a algú que ha viscut més de 30 dels seus 50 anys a l'estranger, la situació a Catalunya respecte a la salut femenina és especialment preocupant: "Aquí et diuen constantment com has de pensar i actuar com a dona",

FOTO LEO RUFFINI

“ Si aquí hi hagués 30.000 homes, que com les dones, tinguessin la Síndrome de Fatiga Crònica, hi hauria alarma social i la cosa canviaria ”

opina Clara Valverde

“ Les dones que tenen més problemes de salut són les que no treballen ”
afirma Maria Robles

Maria Robles, a la seva parada del Mercat de la Boqueria

assegura Clara Valverde, infermera especialitzada en formació i educació sanitària. Va completar els seus estudis al Canadà, on també va exercir com a professional, dedicació que va compaginar amb una extensa activitat periodística per divulgar els seus coneixements.

“Sempre m’he dedicat a la relació terapèutica amb els pacients, sobretot els crònics. He treballat en atenció hospitalària, en recerca, en comunicació... fins que l’any 1984 em vaig infectar amb el citomegalovirus durant un viatge de feina al Perú”.

Quan va tornar a Barcelona, nou anys després, aquesta infermera ja tenia un diagnòstic que posava nom a les seves constants infeccions i a la progressiva incapacitat per dur a terme les tasques diàries: la Síndrome de Fatiga Crònica (SFC). Malgrat el seu empitjorament, va continuar treballant a l’Escola d’Infermeria Santa Madrona de la Universitat de Barcelona i fent col·laboracions amb altres institucions sanitàries, fins que va arribar un dia en què assegura: “Ja no em podia ni moure”. Mentre pren un cafè calent asseguda en un bar, reconeix: “Ara porto tres anys de baixa, i per mi és difícil d’acceptar, perquè valoro la meua feina”. Tot i que fa una tarda primaveral, ella confessa que sempre té fred. “Són els símptomes de la malaltia: una grip constant, falta de força, desmais... però jo encara m’hi esforço!”.

Això suposa per a ella un problema afegit. “Hi ha poc respecte per les dones malaltes. O bé es passen de paternalistes, o bé et diuen que fas *cuento*, que no et comportes com una persona malalta!”, explica indignada. Malgrat que cada vegada hi ha més informació sobre la malaltia, es fa difícil obtenir tant atenció mèdica precisa com un diagnòstic definitiu. Es tracta d’una falla-

da mutisistèmica, que afecta principalment al sistema immunològic, però també a l’endocrinològic, al cardiovascular i al sistema nerviós central. En aquests moments, només a l’Hospital Clínic de Barcelona funciona una unitat integral per tractar aquests pacients, la majoria dones, i la llista d’espera és de més de dos anys. “Si aquí hi hagués 30.000 homes, que com les dones, tinguessin la Síndrome de Fatiga Crònica, hi hauria alarma social i la cosa canviaria”, opina Clara Valverde.

Al ser autònoma, la seva pensió és de 650 euros mensuals i es veu obligada a fer algunes feines en negre. “Només tinc dues hores bones al dia, i jo les aprofito per llegir, per escriure, per mirar els correus electrònics...”, explica. De tornada a casa, després del cafè, el seu caminar no pot amagar el que la seva expressió i la seva parla plenes de força poden fer amagar: que està malalta. Quan arriba, la primera cosa que fa és sempre estirar-se al sofà. “Aquesta finestra del menjador és ara tot el meu món”, diu resignada. Això sí, de seguida aprofita per buscar entre una muntanya de llibres i papers el text en el que està treballant: un diari personal de la seva experiència com a pacient que, de moment, porta un eloqüent títol: *Mucho cuento*.

Sense descans des dels 14 anys

D’entrada, Maria Robles, carnissera, diu convençuda als seus 62 anys que “les dones que tenen més problemes de salut són les que no treballen!”. Ella fa gairebé 38 anys que s’aixeca cada dia a les cinc per anar a la parada que té amb el seu marit al Mercat de la Boqueria, i quan era una adolescent ja ho feia per servir a la cansaladeria del seu poble. “No em queixo”, comenta sense deixar de netejar els ganivets, les màquines picadores i tots els aparadors. Però els seus ossos i músculs sí que s’han queixat. Fa uns anys la van operar del maneguet, un os de les espatlles que tenia molt feble per culpa de la tensa postura que ha d’adoptar per treballar, i que es va trencar a causa d’una lleugera relliscada. Reconeix que la recuperació va ser difícil.

Les mans també li fan mal i ha tingut problemes al pont carpiar del braç dret, el nervi que arrossega l’esforç de tant anys d’espèdaçar la carn. Tot i que el metge li va dir que s’havia d’operar, ella va decidir ignorar-ho. Sembla que s’ha acostumat al dolor, però admet el motiu: “Aquí la competència és molt gran i no em puc plantejar no treballar”. És una de tantes dones amb feines dures, de molt desgast físic i poca protecció sanitària, però amb una actitud d’abnegació interioritzada per la manca d’oportunitats. Mare de quatre fills ja grans, diu: “A casa el que no faig jo ho fa el meu marit”. Ell apunta amb complicitat: “Això sí, a la final del Barça a París hi anirà ella i jo em quedaré treballant”.

Maternitat i feina

Són les cinc de la tarda al despatx de Starlab, una empresa d’investigació i desenvolupament científic, i Anna Maiques parla per telèfon mentre busca un arxiu al

seu ordinador. Porta mitja hora buscant algú de la seva família que pugui recollir als seus dos fills, de cinc i tres anys, al parvulari, ja que a ella l'acaben de convocar per a una reunió. L'estrès que li suposa la doble presència, que —com descriu la doctora Artazcoz—, consisteix en fer constantment les tasques laborals i les familiars alhora, augmentarà amb l'arribada del seu tercer fill. Embarassada de vuit mesos, Anna Maiques, de 34 anys, sap que és impossible tenir temps per cuidar-se: “L'exigència a la feina és la mateixa durant l'embaràs. Jo estant de vuit mesos he hagut de viatjar i realment ho pagues, sobretot l'estar dreta i els llarguíssims passadissos dels aeroports. Tot aquest desgast explica perquè els nens neixen ara més petits”.

La ciàtica, un pinçament de nervi per culpa del sobrepes, l'ha obligat a descansar una mica, i encara té sort perquè es pot permetre tenir una persona que l'ajuda amb els fills i la feina de la llar, la qual cosa incrementa els indicadors positius de salut a totes les dones, segons demostra un estudi fet per l'Agència de Salut Pública. El plantejament d'aquesta economista és que

“les dones no podem renunciar ni a tenir fills, ni a treballar”. I afegeix: “El plus que suposa portar un fill al món només ho assumim nosaltres, la societat no ens ajuda. El sacrifici de la nostra carrera professional és molt injust, com ho és l'haver de sacrificar el temps d'estar amb els fills”. Ella reivindica baixes maternals més llargues, més polítiques empresarials i ajuts institucionals: “Penso que una bona mesura seria promocionar el tele treball i també les guarderies a la feina”. Mentrestant, ja sap que aquesta nit, quan els nens dormin, ella amb el seu portàtil haurà de llegir els informes pendents de la feina.

La inestabilitat laboral

El grup de dones més joves, entre els 20 i els 30 anys, i amb una formació de nivell mig, és el que acusa més les explotacions que es produeixen en aquest segment del mercat laboral. Com Eva Martínez, de 28 anys, són moltes les que per ser independents es veuen obligades a compaginar els estudis amb una feina precària de tipus administratiu o en el sector de l'hosteleria. “Jo treballava des dels 18 anys, he estat a Telepizza, fent enquestes al carrer, en un taller ocupacional amb contracte de pràctiques, en despatxos com a administrativa sense cap contracte... ja ni me'n recordo”, diu l'Eva Martínez, que per fi des de fa pocs mesos ha aconseguit la primera feina estable.

En unes oficines amples i amb unes condicions com a mínim raonables, treballa al departament d'atenció al client d'una multinacional alemanya de sistemes informàtics. Com tots els seus companys, va entrar a través d'una ETT, Empresa de Treball Temporal, que segons ella “sí que són un risc per a la salut”. La majoria de treballadors i treballadores ho fan amb contractes renovables de tres mesos, i molt pocs, com aquesta teleoperadora, s'acaben incorporant definitivament, perquè les característiques de la feina fan que hi hagi molta rotació. La multinacional T-Systems, que té com a client principal a la Generalitat de Catalunya, els hi dona una formació per atendre les trucades telefòniques dels clients i per donar suport a aquests amb els programes de sistemes aplicatius. Són vuit hores diàries d'estar pendent de la pantalla de l'ordinador i de l'auricular telefònic alhora.

“Els clients són normalment educats i aquí ens aixequem molt sovint per descansar la vista i estirar les cames”, diu Martínez, que no amaga la seva satisfacció per tenir un sou assegurat, encara que sigui de menys de 1.000 euros mensuals i que no pugui gastar gaire ara que per fi viu sola. Es va matricular a Antropologia, la seva passió, i de moment encara li falten dos anys de carrera, però no espera poder dedicar-se a la investigació, com li agradaria. “Només hi treballa la gent que té padrins, sinó, no hi ha cap sortida”, diu amb pessimis-

FOTO LEO RUFFINI

Anna Maiques, al despatx

“ El plus que suposa portar un fill al món només ho assumim nosaltres, la societat no ens ajuda ”
diu Anna Maiques, executiva

“ Les ETT sí que són un risc per a la salut ” assegura Eva Martínez, de 28 anys

FOTO LEO RUFFINI

Eva Martínez atenent les trucades

me. Sobre la seva salut té una percepció dolenta, perquè sap que la té dèbil: “Amb tots aquests anys de treballs precaris, la meva alimentació ha estat un desastre. A més, quan estava amb l'ETT, treballava també molts festius, ja que ens paguen per hores”.

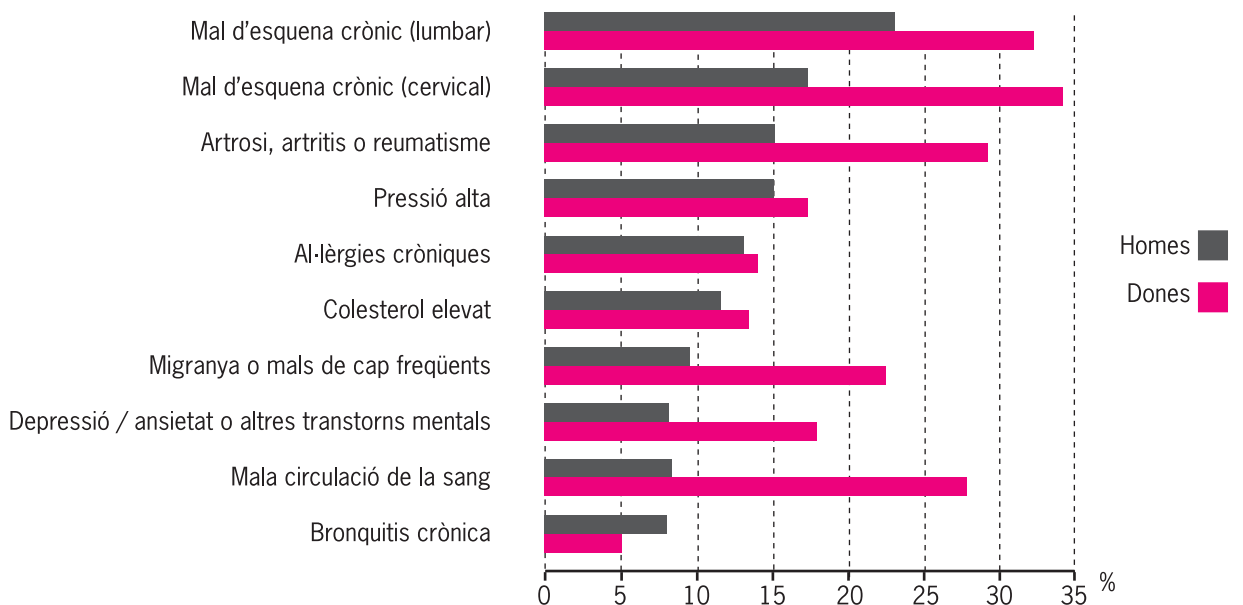
Ara es porta el dinar de casa a la feina i procura menjar fruita i amanides. La seva miopia fa que s'hagi d'aixecar més sovint que els altres companys, però el tema que més la preocupa és acabar com la seva mare, que

té fibromiàlgia. “Ja estic creuant els dits...”, diu, i afegeix: “La meva mare també ha patit sempre situacions complicades de feina. Va estudiar decoració, però amb els fills no va saber com fer la incorporació. Més tard va treballar fent de tot, però que jo recordi no ha estat mai contractada. Ara ha tornat al seu poble d'origen a Mallorca, on als matins cuida a una dona amb Alzheimer i a les tardes fa de masovera”.

L'empresa on ella treballa, amb 750 dones empleades, és conscient de l'aportació femenina i vol fer polítiques per afavorir la salut de les dones. Montse Altarriba, directora d'Administració de Personal, posa alguns exemples: “L'empresa ofereix una revisió ginecològica anual, a més de la general, a totes les treballadores. A més tenim un servei mèdic i la veritat és que les dones fan moltes consultes, i no només de temes relatius a la seva salut personal”. Però també admet que hi ha llocs de treball amb molta pressió, que la tendència a allargar la jornada no és bona per a la salut, i que s'ha produït algun cas d'assetjament sexual. Des de la perspectiva de dona treballadora, però, opina: “Des de les empreses hem de procurar el màxim de benestar per a les dones, i s'han fet molts avanços des que jo vaig començar a treballar fa més de 20 anys”.

Però encara queda molt per fer, i no només per part de les empreses, sinó de totes les institucions i persones. La doctora Artazcoz ho diu amb claredat: “Ara mateix, no s'està fent res per la salut laboral de les dones. Fer alguna cosa amb serietat vol dir que primer de tot s'ha d'introduir en el discurs de la productivitat l'aspecte de la salut, després tenir en compte els factors de risc psico-social del treball, i finalment considerar la conciliació, però sense discriminació de gènere, amb mesures adreçades a tothom i no només amb aquelles que perjudiquen l'evolució laboral de les dones”. ■

Principals trastorns crònics declarats segons el tipus de trastorn i sexe, 2002

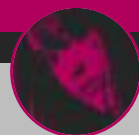

Font: DS-DGPA (ESCA)

FOTO P. AYMERICH

Carme Valls, endocrinòloga

Eternament activa

Eternament cansades. Amb aquest titular es va donar a conèixer fa uns anys l'endocrinòloga Carme Valls com una de les primeres especialistes que es va ocupar d'estudiar les diferències de salut entre dones i homes. Però aquest títol, que es referia als símptomes del síndrome premenstrual, no és justament el que més li escau, doncs si hi ha una dona activa, permanentment engrescada i engrescadora, una dona capaç de teixir xarxes de col·laboració social i política, aquesta és Carme Valls. Des del Programa de Dona, Salut i Qualitat de vida del Centre d'Anàlisi i Programes Sanitaris (CAPS), ha impulsat simposis, estudis i publicacions sobre qüestions de salut i gènere que han obert camins d'investigació i han permès desvetllar moltes de les incògnites per les quals, una medicina excessivament centrada en els paràmetres masculins, no tenia resposta: des dels símptomes extenuants de l'anèmia ferropènica a d'altres símptomes vinculats al síndrome premenstrual.

La seva capacitat d'organització, que l'ha portat a ser diputada del grup socialista al Parlament de Catalunya com a membre de Ciutadans pel Canvi, l'ha dut fronteres enllà en un àmbit especialment sensible: el de la salut laboral de les dones. Fruit de la seva inquietud per aquesta qüestió, al 1993 va organitzar un *workshop* que va ser l'embrió del que després seria el Primer Congrés sobre Dona, Treball i Salut, celebrat a Barcelona al 1996, amb continuïtat en quatre edicions més, la darrera a l'Índia. En aquell primer congrés, Carme Valls hi va presentar una ponència titulada *Morbilitat diferencial* on analitzava, des d'una perspectiva llavors completament nova, les diferències que es podien observar entre homes i dones, tant en la morbiditat com en la mortalitat. "Fins llavors, ningú s'havia plantejat, per exemple, perquè les dones van més al metge que els homes: ho atribuïen a què tenien més temps per perdre", recorda. "Ara s'ha demostrat que pateixen més malalties cròniques i més quadres amb dolor que els homes, i que hi ha una morbiditat invisible per raó de gènere", afirma la doctora.

Com que la primera dificultat per vèncer aquesta invisibilitat era la manca de recursos per investigar-la, el primer problema que se li

va plantejar va ser com aconseguir-los. "Dolors Renau em va ajudar per la via de vincular aquesta investigació amb el món laboral, on podíem aconseguir subvencions". Llavors és quan va entrar en contacte amb les poques científiques que en aquell moment estudiaven aquesta matèria a Suècia, Canadà, Finlàndia i Austràlia. Al 1993 va contactar amb Karen Messing, del grup Sinbiose, de Canadà, una biòloga que havia investigat en la relació entre dona, salut i treball, autora d'una obra molt llegida que va titular *Allò invisible que fa mal*.

Carme Valls és una inconformista que mai no accepta respostes fàcils per als fenòmens complexos, i la biologia humana ho és, especialment quan interfereix amb el medi ambient. Per això, una de les seves contribucions més notables ha estat l'estudi d'un exemple concret d'aquestes interaccions. Al 1996 va arribar a la seva consulta un grup de treballadores de la Ciutat Sanitària de la Vall d'Hebrón amb un quadre de símptomes que les incapacitava per treballar. Totes elles tenien en comú haver estat exposades a una fumigació amb insecticides al seu lloc de treball. Carme Valls va estudiar la relació entre els compostos químics i la simptomatologia que presentaven. Aviat van arribar altres casos en altres empreses. La relació de causa efecte entre intoxicació al lloc de treball i el síndrome de les afectades ha quedat plenament acreditada i ja s'han guanyat els primers judicis.

Seguint aquesta línia, Carme Valls ha treballat també un altre aspecte de la contaminació ambiental que interfereix en la salut: l'acció d'alguns productes químics presents a l'ambient com a disruptors endocrins, els mateixos que provoquen que alguns peixos dels rius catalans canviïn de sexe com a conseqüència de la seva acumulació. I ara ha començat una altra línia també molt prometedora: la relació de la fatiga crònica i la fibromialgia amb l'exposició perllongada a determinats organofosforats. Per a una dona tan activa com Carme Valls, un camp tan extens com la salut laboral de les dones no pot ser més que un estímul. I moltes seran les que es beneficiaran de la seva passió. ■

Milagros Pérez Oliva

“ És una inconformista que mai no accepta respostes fàcils per als fenòmens complexos ”

LEONOR TABOADA

En poques paraules

Berkeley, Califòrnia. Febrils anys setanta. Jo, una noia d'uns vint anys davant el vidre d'una llibreria on s'exhibia un llibre que anava a canviar la meua vida, com la de milers i milers de dones al món. Un títol: *Ourbodies, ourselves*, que, després de pensar força, vaig traduir com *Nuestros Cuerpos, Nuestras Vidas*. Un subtítol: *Un libro por y para las mujeres*. Una foto: Un grup de dones de diferents edats i races. Un peu de foto: The Boston Womens Health Book Collective.

Davant d'aquest acte revolucionari, vaig saber dues coses: que necessitàvem el llibre en espanyol, i que jo el traduiria.

El llibre m'havia trobat abans que jo a ell, ja que freqüentava la casa on hi vivia una brillant dona *chicana*, professora de literatura espanyola, Raquel Serham Salgado, a qui vaig convèncer per a què ens proposéssim com a traductores al Colectivo de Boston. I sí, van acceptar la nostra prova i va començar una història d'amor amb les 14 dones d'aquest meravellós grup que va inspirar el que avui coneixem com a moviment internacional de salut de les dones, relació que visc com un do de les deesses.

“ Aquest meravellós grup que va inspirar el que avui coneixem com a moviment internacional de salut de les dones, relació que visc com un do de les deesses ”

Fins llavors, el feminisme era per a mi un concepte teòric, intel·lectual, però quan vam començar a reunir-nos amb les dones de parla hispana a Califòrnia, Nova York o Boston, que ens anaven explicant les seves històries per afegir-les a les múltiples experiències reals que nodrien el llibre; o quan traduïem el que les autores havien investigat sobre la nostra anatomia, fisiologia, sexualitat o reproducció; o sobre el paper que els estereotips, la medicina, les universitats o la ciència havien jugat en l'expropiació dels nostres cossos i vides; o mentre recordàvem les nostres històries sobre l'avortament, l'anticoncepció o la sexualitat. A mida que anàvem traduint el llibre... el feminisme prenia cos.

Induïda pel llibre, vaig visitar primer la Clínica Feminista per a Dones de Berkeley, i després vaig freqüentar un grup *self help* de Cambridge, a Boston. A la clínica no només em van ensenyar a utilitzar l'espèculum per observar jo mateixa les incidències del meu cicle menstrual; em van advertir sobre els riscos dels estrògens exògens, llavors presents a altes dosis en les píndoles anticonceptives. També vaig conèixer Barbara

Seaman, la primera periodista que va fer un llibre denúncia contra un estudi fals, pagat per laboratoris, sobre l'efectivitat de les píndoles quan ja havien mort dones per accidents cardiovasculars.

En el grup de Cambridge, vaig assistir a extraccions mensuals, mètode que es practicava per aconseguir avortaments abans de la confirmació de l'embaràs, i vaig aprendre molt sobre mètodes suaus per a mals comuns, com les càndides. Els grups de *self help* van investigar i van desenvolupar els mètodes.

Vaig tornar amb la traducció sota el braç i el projecte del petit manual, que va ser un *best seller*, al 1978: *El cuaderno Feminista*. Vaig fer demostracions d'espèculums i diafragmes a universitats, parròquies i, fins i tot, en cuines d'alguns barris.

Vaig practicar allò après primer en el Col·lectiu Pelvis de Mallorca, on ateníem l'anticoncepció quan estava prohibida.

Vaig veure com es van crear a Espanya grups meravellosos com el de les Dones per la Salut i per la Pau de València, que encara avui treballen. Vaig trobar un altre grup internacional, el FINRAGE, sobre Noves Tècniques de Reproducció Assistida, i vaig escriure *Maternidad Tecnológica*. A Mallorca, vam fer el primer Congrés Feminista Europeu sobre el tema, l'any 1986.

El 1996, en el transcurs del Primer Congrés Internacional sobre Dona, Salut i Treball, organitzat pel CAPS, el grup més influent d'Espanya en salut i gènere, vaig conèixer Carme Valls, gràcies a qui vaig poder fer real un somni: formar part de la creació i dirigir una revista de Salut de les Dones, el MYS. I tornant als vells amors, a Mallorca, hem refundat l'Associació de Dones per a la Salut, entitat de la qual en sóc la vicepresidenta. No tinc més espai i sí una llista inacabable d'amigues a les que anomenar: els records s'amunteguen i aquest relat no és proporcionat...■

Leonor Taboada

La pràctica esportiva a l'escola

Només un 15% dels joves de primària i secundària practiquen alguna activitat esportiva extraescolar al seu centre. Aquesta era la dada que va empènyer a la Secretaria General de l'Esport i a la Conselleria d'Educació a posar en marxa el 'Pla Experimental Esport a l'Escola' durant el curs actual.

Per dur a terme la iniciativa calia escollir un seguit de centres pilot: escoles i instituts on es duria a terme, al llarg d'aquest 2005-06, *l'experiment*. Així, si funcionava, a partir del curs vinent deixaria de ser un projecte experimental per passar a ser, senzillament, un pla. Un pla que s'aniria implementant progressivament a la resta de centres d'arreu de Catalunya fins a aconseguir que, el curs 2014-15 (és a dir, nou anys després), un 90% dels estudiants catalans fessin alguna activitat esportiva extraescolar.

Després d'una fase prèvia d'enquestes, cursos de formació, xerrades i altres, varen quedar designats un total de 133 centres educatius d'arreu del Principat: 31 CEIP (Centres d'Educació Infantil i Primària), 89 IES (Instituts d'Educació Secundària) i 13 centres concertats.

Si fem un cop d'ull al llistat de propòsits que la Secretaria General de l'Esport i la Conselleria d'Educació han fet d'aquest experiment, llegim com a primer objectiu el següent: "Incrementar la participació en activitats físiques i esportives en horari no lectiu de l'alumnat dels centres educatius de primària i secundària, amb una incidència especial en el col·lectiu de noies". Vegem, doncs, fins a quin punt s'ha acomplert aquest objectiu.

Pel que fa a la primera part del propòsit (el d'incrementar el nombre d'alumnes que realitzen alguna activitat extraescolar al seu centre), podem dir que, en general, el pla ha funcionat prou bé. Si agafem una mostra dels 133 centres on s'ha posat en marxa aquest programa, la millora queda prou palesa. Ara bé, si hem de valorar el pla des de la perspectiva de gènere, la cosa ja no és tan positiva. Vegem-ne dos exemples prou il·lustratius: l'IES Gal·la Placídia de Barcelona i l'IES Josep Tapiró de Reus, centres en els que, fins a l'entrada en aquest pla pilot, no es feia cap activitat esportiva.

Dansa per a noies, futbol per a nois

A principis de curs, Lluís Domínguez, coordinador del Pla Experimental Esport a l'Escola a l'IES Gal·la Placídia de Barcelona, va passar una enquesta a tots els alumnes del centre per saber quines possibles activitats esportives extraescolars podien tenir més èxit entre els joves de l'institut. Després de valorar els resultats i de buscar personal adequat per entrenar i per a dur a terme cada esport, en aquest centre varen quedar establertes tres activitats extraescolars: la dansa (que inclou diferents modalitats, com són ara el famós *batuka* o el *hip-hop*), el

Cursets de natació al Club Natació Montjuïc als anys 60.

FOTO BERT

voleibol i el bàsquet. Separació nois/noies? Força evident: “Especialment a dansa, però també a voleibol, hi ha majoria de noies, mentre que a bàsquet la majoria són nois”, diu Domínguez.

Un segon exemple el trobem en el cas de l'IES Josep Tapiró de Reus. Si ens fixem en aquest centre, veiem que l'institut ha passat de no fer cap activitat esportiva extraescolar a realitzar-ne quatre. Ara bé: de quines activitats parlem? Atenció a la llista: tennis taula, futbol masculí, futbol femení i dansa (aquesta última, per cert, plantejada exclusivament per a noies). La coordinadora del pla al centre, Sílvia Díez, és plenament conscient d'aquesta discriminació encoberta. “La solució no és fàcil, perquè a aquestes edats són els mateixos nens i nenes qui trien les activitats que volen fer. En el cas del futbol, per exemple, són els propis nois i noies, els qui han triat de fer-lo per separat. Si juguen ells, elles no volen jugar perquè diuen que no els passen la pilota o que els faran mal. I si juguen elles, els nois diuen que s'avorreixen i tampoc volen jugar”. I és que Díez, esportista professional, és molt conscient d'aquest tema de la separació nens/nenes. “És evident que hi ha sexisme, en l'esport. També en les escoles”, afirma la coordinadora i mestra de l'IES Josep Tapiró. I afegeix: “Sexisme en l'esport col·lectiu, eh? En l'individual no: jo per exemple vinc del món de la natació i allà no hi ha discriminació”. Tot i que

ho troba difícil (segurament perquè quan arriben a l'institut, els nens i nenes ja tenen els prejudicis adquirits), Díez creu que la feina dels educadors és intentar pal·liar al màxim les diferències. “Jo sempre que puc intento fer grups mixtes, però costa...”, assegura.

Sexisme interioritzat

De tot plegat, sembla aflorar-ne almenys una conclusió prou evident. I és que, el fet que el Pla experimental Esport a l'Escola estigui pensat especialment pels instituts de secundària (ho demostra el fet que, dels 133 centres pilot, 89 siguin IES i només 31 siguin CEIP), serveix per acomplir només una part de l'objectiu principal. Així, el motiu de posar en marxa aquest pla especialment entre els nois i noies més grans, respon al fet que la Secretaria General de l'Esport i la Conselleria d'Educació han detectat que és en aquestes franges d'edat on hi ha nivells més alts de sedentarisme. En aquest sentit, posar especial èmfasi en aquest sector d'edat sembla ben encertat per acomplir la primera part de l'objectiu principal (“incrementar la participació”). En referència a l'afegit, “amb una incidència especial en el col·lectiu de noies”, potser caldria fer un replantejament, ja que els nois i les noies, quan arriben a secundària, ja tenen certs hàbits sexistes massa interioritzats. ■

Sandra Balagué

Hi ha esports de nens i esports de nenes?

Un cop d'ull a qualsevol pati d'escola sembla obligar-nos a respondre que sí. Una persona observant des de fora pot dir: "Sí, el futbol, sobretot, però també el bàsquet i l'handbol, són esports de nens, mentre que la dansa o el patinatge són esports de nenes".

Efectivament, això és així. Ara bé... *ha de ser, així?* Invocant Karl Popper, aquell filòsof que tant ens va insistir que no confonguéssim el ser amb l'haver de ser, cal que qui observa vagi una mica més enllà.

Posem que ho intenta, d'anar més enllà. Després d'haver-hi pensat una estona, és possible que raoni de la següent manera: "Si tu deixes l'hora del pati a nens i nenes perquè juguin al que vulguin i les nenes trien el *pichi* o directament no jugar i els nens es posen a jugar a futbol... serà que no només és, sinó que ha de ser així... Que jo sàpiga ningú

El motiu? Doncs que, més enllà dels beneficis relacionats amb l'aprenentatge de noves habilitats i amb la millora de la condició física, l'esport col·lectiu comporta d'altres beneficis fàcilment deduïbles. Per exemple, la preparació per afrontar les dificultats de la vida. O la modelació del caràcter (l'esport en equip comporta disciplina, coratge, sentit del joc net, cooperació, resolució, força de voluntat, domini de si mateix...). O un altre de ben clar: la socialització de l'infant (relacionat amb el fet que l'esport implica relació, convivència, aprenentatge i adaptació a unes normes). Així doncs –i sense pretendre obviar que l'esport col·lectiu sovint es degrada amb l'aparició de factors negatius com la violència, la competitivitat, etc., el fet és que, en si mateix, aporta molts més beneficis que l'esport individual.

Observem ara la segona falsedat en el discurs més habi-

“ La iniciació poliesportiva sense discriminació de sexes en l'escola contribueix a lluitar contra la idea dominant de l'existència d'esports per a nens i d'esports per a nenes ”

posa una pistola al pit de les nenes perquè no juguin a futbol!". És cert: si passéssim una enquesta a tots els alumnes d'una classe de, posem per cas, primer d'ESO, ben poques nenes escollirien el futbol com un dels seus esports preferits. "Ho veus?", diria la persona observadora. "Això vol dir que mentre pel nen és innat sentir-se atret pel futbol, la nena prefereix un altre tipus d'esport". I encara afegiria: "És més, no té res de dolent, això! Els nens fan uns esports i les nenes uns altres: cap problema!".

No cal ser un masclista empedreït, per dir això. És possible que, realment, l'aparent lògica d'aquestes conclusions ens sembli ben sensata, per feministes que ens declarem. Stop. Pensem-hi una mica més. Pensem i veurem que en tot el que aquesta veu ens ha dit, almenys, hi ha dues coses falses: 1) que l'elecció d'esport que fa un nen o nena de primer d'ESO (parlem de 12 o 13 anys) no és lliure; 2) que cada sexe faci un tipus d'esport diferent provoca problemes.

Desmantlant falsedats

Comencem per aquesta darrera premissa. L'afirmació "no té res de dolent que els nens facin uns esports i les nenes uns altres" és mentida pel següent motiu: els esports "de nens" són esports d'equip i els "de nenes" esports individuals. I aquest és un handicap en detriment de les nenes.

tual: la relacionada amb l'elecció de l'esport. Efectivament, és normal que una nena amb 12 anys no triï futbol, si se li dona a escollir. Normal: no pas innat. Innat ho seria si aquesta nena no el triés havent tingut l'opció de xutar una pilota des que era una criatura de guarderia. Arribats als 12 anys, la nena no en sap, de jugar a futbol, perquè ningú no li n'ha ensenyat mai. Els seus companys-nens, a qui els pares van comprar una pilota als quatre anys i posaven al jardí de la torre a fer xuts, en saben molt més que ella. La nena, doncs, no tria futbol perquè passa de fer el ridícul i de ser una perdedora. És possible que ni tan sols li desporti cap mena d'interès, aquest esport que ningú ha tingut mai interès d'ensenyar-li. Ho explica molt bé el professor d'educació física de l'IES Joan Ramon Benaprès de Sitges en un article titulat "L'esport i la seva iniciació en l'edat escolar"*: "L'elecció de l'esport que acaba practicant el nen o la nena està condicionada pels mitjans de comunicació i per les expectatives d'èxit". Així, per aquest professor, "la iniciació poliesportiva sense discriminació de sexes en l'escola contribueix a lluitar contra la idea dominant de l'existència d'esports per a nens i d'esports per a nenes". ■

Sandra Balagué

*publicat el 2001 al número 8 de la Revista d'Educació Física

L'esport català, contra la misogínia

L'Institut Català de les Dones i la Secretaria General de l'Esport firmen un acord per potenciar la presència femenina a l'esport

La rellevància femenina en el món de l'esport pot resumir-se en dues xifres: a penes el 19% del total de les llicències federades esportives catalanes corresponen a dones i la seva presència en els òrgans de direcció d'aquestes federacions es redueix al 10%. Ambdues dades incompleixen la normativa europea, com les disposicions del Comitè Olímpic Internacional (COI), que des de 1996 insisteix a fer més visible la tasca de les dones en l'esport, tant en la pràctica com en la gestió. Amb l'objectiu de fer front en aquesta situació, l'Institut Català de les Dones, a través de la seva presidenta, Marta Selva, i del secretari general de l'Esport, Rafael Niubó, han signat un acord que, si més no, suposa una declaració de principis, un primer intent per donar visibilitat a nenes i dones en un sector de la societat que les ignora i les discrimina.

El programa firmat inclou diversos aspectes, alguns molt concrets, com les subvencions a entitats esportives que promouen activitats continuades, mentre altres es queden en l'àmbit dels suggeriments i les recomanacions, com les relatives als mitjans de comunicació i la presència de dones en les juntes directives de les federacions esportives. El pla, en el seu conjunt, disposarà per aquest any 2006 de 1,2 milions d'euros –import que és un 27% superior a la dotació de l'any anterior– i estimularà la presència femenina en l'esport per altres vies, per exemple, la convocatòria de subvencions per a la instal·lació d'herba artificial en els camps de futbol. En qualsevol cas, el que el pla pretén és un programa de treball que, en el termini de dos anys, pugui oferir resultats positius i, per aconseguir-ho, les entitats signants es plantegen refusar propostes que només tinguin com objectiu maquillar una situació.

Feminitzar les federacions

El pla vol *sensibilitzar* als dirigents de les federacions esportives per a què feminitzin el seus òrgans de gestió i incrementin el nombre de fitxes de dones. Les 68 entitats que formen part de la Unió de Federacions Esportives de Catalunya (UFEC) van tramitar en la temporada passada un total de 114.658 llicències femenines, enfront de les 500.743 d'homes. Des de l'any passat, les federacions esportives poden accedir a ajuts especials (no molt elevats, però ajuts al capdavant), si apliquen un programa per potenciar la pràctica federada de les dones. Però, és evident que, als actuals dirigents catalans, la presència de les dones els produeix un desinterès total, perquè la majoria de les federa-

cions, les més importants, ni han aplicat el programa ni han sol·licitat els ajuts.

María José Bilbao, responsable de Gènere de la Secretaria General de l'Esport, assegura que les federacions més potents –atletisme, handbol, bàsquet, natació o futbol, per exemple– no s'alarmen davant la baixa xifra de dones amb llicència ni per l'absència femenina en els seus òrgans de govern –no arriben al 10%– ni pel fet que només dues federacions, Salvament i Socorrisme i Piragüisme, tinguin a una dona a la presidència. Només algunes federacions –ciclisme, esquaix, activitats de muntanya– estan predisposades a *moure fitxa* per atreure les dones, sigui com a practicants, sigui com a directives. Però, al marge del voluntarisme de les federacions, ni la Secretaria General de l'Esport ni l'Institut Català de les Dones estan disposats a plantejar al Govern mesures legislatives que, com en d'altres països europeus, vinculin la concessió de subvencions a la presència equitativa entre homes i dones en els òrgans de direcció d'aquestes entitats. La situació de l'esport femení català exigeix alguna cosa més que recomanacions i draps calents, una mena de *tranquil·litzaconsciències* per sortir del pas, ja que, si se segueix així es pot donar el cas, en un futur proper, que

Dos exemples: Austràlia i Estats Units

Els països realment interessats en la igualtat home-dona en l'esport han optat per la via de la legislació per assolir els objectius desitjats. El treball* dut a terme per Fe Robles Fernández i Kika Escobar Ventura cita, com a exemples més destacats, els casos d'Estats Units i Austràlia.

El Congrés d'Estats Units va aprovar l'any 1972 una llei que prohibeix la discriminació de dones i nenes a l'esport i que, entre altres molts aspectes, supedita el finançament al nombre d'esportistes d'ambdós sexes. Austràlia, per la seva banda, va aprovar l'any 1978 la llei de Política Nacional i Planificació per a la Dones a l'Esport, amb l'objectiu "d'establir principis d'actuació adreçats a incrementar la participació de les dones i les nenes a l'esport (...) i la superació de les barreres existents que impedeixen la total participació".

*Fonts: Mujeres en los órganos de gobierno de las organizaciones deportivas españolas

els partits polítics estiguin obligats per llei a presentar llistes paritàries en els comicis, mentre les federacions esportives es mantenen com a reducte de la misogínia nacional.

El pla també afronta el tema dels mitjans de comunicació, el problema més gros amb el que es troba la pràctica esportiva femenina, silenciada i negada per la premsa, la ràdio i la televisió. L'acord entre la Secretaria General de l'Esport i l'ICD preveu que les dues entitats treballaran per "ampliar la cobertura mediàtica de l'esport femení i eradicar el tracte discriminatori i estereotipat de les dones per obtenir un tractament adequat de la imatge de les dones esportistes". Sembla lògic pensar que el canvi d'actitud dels mitjans de comunicació hauria de començar per les dues cadenes de televisió públiques –TV3 i Canal 33–, ja que la condició d'organismes sufragats amb els impostos de tots els catalans –incloses les catalanes–, les obliga a donar un tracte més equitatiu als èxits de les dones esportistes. María José Bilbao s'ha reunit un parell de vegades amb responsables d'aquestes cadenes per fer-los-hi arribar la voluntat dels dos organismes signants del pla, però el canvi de contingut dels programes d'esports encara no s'ha vist. Tampoc sembla que en aquest tema el Govern, malgrat poder-ho fer, està disposat a exigir un criteri informatiu que eviti l'actual greuge comparatiu, el qual porta, per exemple, a no esmentar un èxit d'un equip femení, mentre es bolquen mitjans econòmics i humans per donar cobertura a un títol d'ídèntica categoria, però aconseguit per homes. No és exigible, de moment, una igualtat de tracte, però sí, almenys, una breu referència informativa.

L'audiència seguirà justificant el que, de fet, suposa girar-se d'espatlles a la realitat i rebutjar l'esport femení. ■

M. Eugenia Ibáñez

Acords Internacionals per a la igualtat a l'esport

El tema de la igualtat en l'àmbit de l'esport figura des de fa anys en els acords dels organismes internacionals dels que l'Estat espanyol en forma part. Seleccionem alguns dels més destacats:

- 1980** El Consell Europeu pel desenvolupament de l'esport organitza la conferència de Dublín, primera pedra per reivindicar la presència femenina en aquest àmbit
- 1989** El Consell Europeu organitza la conferència *Dona i Esport* qüestionant determinats aspectes relacionats amb la promoció esportiva de les dones a Europa
- 1990** La conferència d'Oslo estableix com a objectiu general incrementar la participació de les dones en l'esport a tots els nivells, funcions i rols
- 1996** El Comitè Olímpic Internacional (COI) fixa com a objectiu que els organismes esportius de més alt nivell tinguin abans del 2005, almenys, un 20% de dones en els seus consells de direcció
- 1998** La II Conferència de Dona i Esport, celebrada a Namíbia, fixa la necessitat d'augmentar la quota de dones en llocs directius i tècnics
- 2002** La III Conferència de Dona i Esport, celebrada a Canadà, estableix entre d'altres qüestions formar professores, funcionàries, directives i entrenadores i estimular-les a avançar fins als nivells més alts
- 2003** El Parlament Europeu aprova una resolució que inclou diverses peticions, com la igualtat d'accés d'homes i dones a la pràctica esportiva i a les responsabilitats; i disposicions destinades a lluitar contra la discriminació a l'esport

Veus i discursos absents

La presència femenina a les tertúlies radiofòniques a Catalunya oscil·la entre el 10% de Catalunya Ràdio i el 21% a Com Ràdio

IL·LUSTRACIÓ ALFONS PALOMO

Qui no ha estat mai de tertúlia amb companys de feina, amics o familiars? Qui davant d'un cafè i bona companyia no ha analitzat mai una situació i li ha donat solució als problemes del veïnat, del país o fins i tot del món? Qui no ha sentit parlar de mítiques tertúlies que es desenvolupaven a locals –avui tant coneguts– com Els Quatre Gats? Les tertúlies estan íntimament lligada a la comunicació en grup. Però, els canvis socials i els canvis en les formes de comunicació dels darrers anys, també han modificat el concepte i la nostre manera d'entendre-les.

El diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans defineix tertúlia com reunió de persones que s'apleguen per conversar, discutir o entretenir-se amb passatemps. I és aquesta fórmula la que han copiat les emissores de ràdio creant un dels formats que avui dia tenen més èxit.

El periodista Luis Herrera, respecte a la importància creixent que els espais radiofònics dedicats als comentaris d'actualitat, va dir que “les tertúlies responen al paper que en aquest moment compleix la ràdio: la informació; les dades es troben als diaris, la imatge a la televisió i a la ràdio hi ha més capacitat d'anàlisi, de reflexió i de rigor”.

Aquesta barreja entre l'anàlisi, la reflexió i l'opinió s'ha convertit en una part imprescindible en la graella de les emissores. Són espais que ajuden a conformar l'opinió dels oients sobre els temes d'actualitat, i les persones que hi participen esdevenen veritables líders d'opinió. Així, una bona tertúlia ha de comptar amb tertulianes i tertulians que tinguin perfils plurals i que puguin aportar visions diferents sobre l'actualitat. Però, quantes dones participen a les tertúlies?

Les tertúlies, espais masculins

A les emissores de ràdio generalistes de Catalunya i amb més audiència com Catalunya Ràdio, RAC 1 i COMRàdio, només el 16% de promig dels col·laboradors i col·laboradores d'aquests fòrums de debat són dones.

La tertúlia del programa *El matí de Catalunya Ràdio*, dirigit i presentat per Antoni Bassas, realitza un important esforç per allunyar-se del centralisme de Barcelona i intenta tenir veus a la tertúlia de diferents indrets del territori català. En canvi, la representació dels sexes no es valora tant: dels 29 col·laboradors habituals que té, només 3 són dones, Montserrat Nebreda, Patricia Gabancho i Milagros Pérez Oliva, i esdevé així la tertúlia on la presència de dones és més reduïda tot i que les diferències són poques.

L'espai dedicat al comentari d'actualitat del programa del Xavier Bosch, *El món a RAC 1*, disposa de 5 dones sobre un total de 27 tertulians i tertulianes. El percentatge de presència femenina és el 18%, superior al de Catalunya Ràdio, més o menys, 8 punts per sobre de la tertúlia moderada per Antoni Bassas.

Un 15% és la quota de dones que té el programa *La nit*, de Ramon Miravittlas, que s'emet de dilluns a divendres entre dos quarts d'onze i les dotze de la nit a COMRàdio. La tertúlia compta amb 17 persones de les quals 3 són dones.

En tots tres casos els conductors dels programes eren homes. Però, varia la tendència a la manca de dones a les tertúlies si el presentador de l'espai és una dona? El programa del matí de COMRàdio està conduït per la

Un exemple a Can Basses, de Catalunya Ràdio

Dimecres, 10 de maig, quatre contertulians: Josep Maria Espadaler, Francesc-Marc Àlvaro, Pere Vilanova i Joan Subirats. El moderador treu un tema amb un interès de gènere: un estudi assenyalava que les dones escullen parella sota la percepció que el futur cònjuge està disposat a tenir fills. Cap dels contertulians considera la qüestió prou rellevant o amb suficient gruix com per a fer-ne un comentari seriós, de manera que les bromes, les atzagaiades, etc., esbandeixen el tema en cinc minuts. Més enllà de la importància o no de l'estudi, val la pena extrapolar l'anècdota cap altres temes i situacions on les qüestions a tractar interessin i afecten la vida quotidiana de les dones. Cal plantejar-se si hauria passat el mateix, és a dir, si s'hauria passat per sobre de manera superficial i banal, en cas que la tertúlia hagués estat formada per dos dones i dos homes?

periodista Glòria Serra, l'única dona que presenta i dirigeix un programa en una ràdio convencional a Catalunya en la franja horària amb més audiència, els matins. En el panorama estatal trobem dones liderant els espais de referència sobretot els caps de setmana –Pepa Fernández a RNE, Àngels Barceló a la Cadena Ser o Concha García Campoy a Punto Radio. Al debat del *Matins.Com* participen 23 persones 5 de les quals són dones, representant una mica més del 21%, uns cinc punts per sobre de la mitjana catalana, però encara en un percentatge molt inferior a allò que podríem considerar una tertúlia paritària. Així que el sexe dels o de les responsables del programa no sembla influir gaire en la presència o no de dones a les tertúlies. Cal destacar, però, el programa del cap de setmana de la Cadena Ser, d'àmbit estatal, *A viure que son dos días*, d'Àngels Barceló, al qual hi participen dues dones i dos homes.

La doctora Paloma Moreno afirma que “un bon tertulià o tertuliana ha de ser independent amb bones fonts informatives i una clara capacitat per opinar i analitzar l'actualitat”. I la periodista Margarita Rivièrre, tertuliana a diferents programes com ara *Matins.Com*, considera que allò “que importa no és tant qui ho diu sinó com ho diu i amb quina autoritat –professional, de reflexió i coneixement-ho diu”.

Aquestes qualitats depenen del saber fer de la persona i no pas del seu sexe. Però, malgrat aquestes reflexions, a les tertúlies, als debats i a altres espais que requereixen d'un expert o una experta les veus femenines no se senten. Per exemple, el programa de Catalunya Ràdio presentat per Joan Barril, *El cafè de la República*, dedica cada dia el seu espai de reflexió a un tema concret de l'actualitat –economia, ciència, rela-

cions internacionals...– cap dels experts que cada setmana parla sobre un d'aquests temes és dona. En aquesta mateixa línia val la pena assenyalar que en el recent estudi de seguiment dels mitjans que va liderar l'Associació de Dones Periodistes de Catalunya, en el que s'estudiava, entre altres ítems, la presència femenina com a protagonista de les notícies, la ràdio és el mitjà on menys hi apareixen les dones, ja que només són el 12% de les veus dels informatius.

Si un valor positiu de les tertúlies és la seva pluralitat, amb perfils de persones que puguin aportar diverses visions de l'actualitat, la manca de presència femenina no suposa que se'ns amaga una possible anàlisi o perspectiva de gènere? Per a Margarita Rivièrre aquesta situació és vergonyosa: “A mi m'exaspera que en tots els debats presumptament importants (Estatut, forma d'Estat, etcètera) només es triïn homes per opinar, com si les dones no tinguéssim opinió pròpia i, moltes vegades, ben diferenciada, en les motivacions, i dels tòpics polítics habituals”.

També Xavier Bosch, conductor del programa *El món a RAC1*, afirma sentir-se fascinat i sorprès al constatar com les seves tertulianes obren nous camins d'anàlisi que fins aquell moment ningú havia pensat: “Moltes vegades, a l'hora de plantejar un tema penso que hi he donat tots els angles possibles, però aleshores intervé una dona i m'obre un prisma que no havia sabut veure, ni cap altre tertulià home no havia sabut dir”. Tot i així, reconeix que malgrat el sexe és un dels criteris per configurar la tertúlia, ell no ha aconseguit mantenir l'equilibri entre dones i homes.

Possiblement, tal i com comenta Margarita Rivièrre, la raó per la qual hi ha poques dones a les tertúlies, i poques dones arriben a ésser líder d'opinió, és la mateixa per la qual hi ha menys dones articulistes o dones amb càrrecs de responsabilitat.

Les dones han de competir en un territori masculí que practica una mirada androcèntrica sobre la realitat com si fos universal, i en aquest terreny és difícil obtenir espai i reconeixement per a les veus i els discursos de l'alteritat, una presència del tot imprescindible si volem parlar de pluralitat i d'autèntica democràcia. ■

Mavi Carrasco

Participació per sexes a les tertúlies

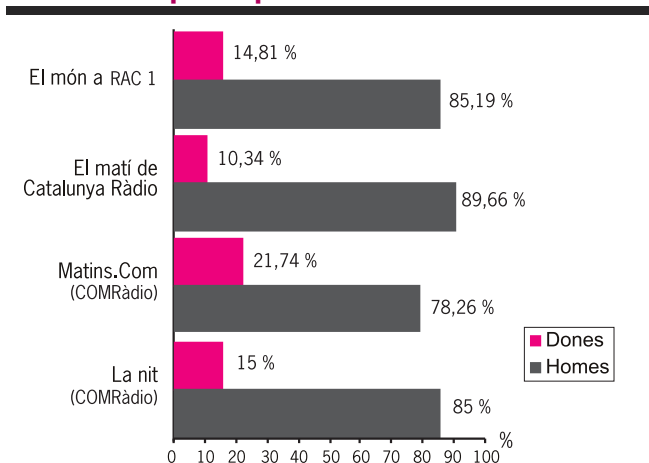

FOTO: JARQUE

“Una de les virtuts pràctiques que tenim les dones és que podem canviar el rol amb facilitat”

ADRIANA CASADEMONT, empresària

Adriana Casademont és consellera delegada de Casademont, l'empresa fundada pels seus pares, dels quals parla amb veritable amor i devoció, que avui és una de les més importants del país i de les punteres del sector carni. Empresària reconeguda, mare de família, membre de diferents entitats i associacions, és, doncs, una persona amb inquietuds que van més enllà del món empresarial i que l'han portat també a fer sentir la seva veu sobre temes de l'actualitat política, com ara el nou Estatut de Catalunya.

> Casademont neix gràcies a l'esforç dels seus pares, que van començar amb una petita botiga d'embotits a Bescanó. Com són els inicis de l'empresa?

< Fa 50 anys els pares van començar la seva vida en comú quan es van casar i també van començar el seu projecte empresarial plegats. El pare feia la matança del porc i elaborava embotits casolans en un petit obrador de Bescanó i la mare els venia en una xarcuteria als Quatre Cantons, a Girona. És ben cert que l'esforç va ser la clau del seu èxit, però el més important és que feien una feina plegats, amb el valor afegit de la vocació i la il·lusió de fer-la ben feta.

> Podríem dir que, per la seva història i les seves particularitats, Casademont és una empresa familiar i femenina. Els seus pares van tenir sis filles i cap noi. Com es va viure aquest fet en un context tan masculinitzat com l'empresarial?

< Certament que som una família femenina i sempre ho hem viscut com un fet diferencial i molt positiu; un noi no sé on hagués trobat el seu lloc en mig de totes nosaltres,

que tenim el nostre caràcter i la nostra personalitat. Al principi, socialment era com una desgràcia per una família emprenedora. Nosaltres no enteníem gaire aquest rebuig, ja que la mare sempre havia estat al peu del canó, amb el pare, fent un bon tàndem en la construcció de l'empresa. Ella treballava, tenia filles, ens cuidava i era una dona 10. Per tant, en el nostre cas hem tingut la sort de tenir plenament assumit el rol de la dona integrada en el món professional, des que vam néixer, amb l'exemple de la mare.

> Com és el dia a dia en una empresa familiar? Com es prenen les decisions? És possible no endur-se la feina a casa?

< És una tasca indescriptible, ja que no hi ha dos dies iguals. N'hi ha de difícils amb molts problemes a resoldre, i d'altres on només veus oportunitats. Sovint penso que dediquem massa temps als problemes, cosa que no ens permet dedicar-nos a crear, a innovar i a crear més valor. Jo intento prendre les decisions després d'haver escoltat totes les persones de l'equip directiu. Estic convençuda del treball en equip al cent per cent, encara que assumei-

“ Crec que cal un canvi social important per poder conciliar vida familiar i laboral ”

xo que la decisió final es fa sempre en solitud. M'emporto la feina a casa perquè sovint no tinc prou hores per fer-la, o bé he tingut reunions i necessito la concentració que trobo a casa quan tots dormen. Però no m'emporto la feina mental, ni els problemes, ja que una de les virtuts pràctiques que tenim les dones és que podem canviar el rol amb facilitat, podem aparcar temes importants i tornar-los a agafar quan toqui.

> Quin creu que és el paper de la dona a l'empresa? Està prou reconegut?

< Hi ha tota mena d'empresaris i de professionals, però crec que actualment i a nivell empresarial hi ha una bona acceptació de la dona a llocs de responsabilitat, i el més important és que es té respecte per la feina feta per dones ja que el nivell qualitatiu sol ser alt.

A Catalunya anem força avançats i estem pràcticament a nivell europeu. Si bé no tinc opinions radicals en aquest aspecte, reconec haver sobreviscut a situacions difícils que m'han ajudat a bregar-me i a ser molt més eficient, per al final estar molt orgullosa de ser dona i de poder treballar i conèixer en un entorn bàsicament masculí. Malauradament durant molts anys hi havia poques dones amb carreres tècniques que poguessin accedir a llocs de responsabilitat de l'empresa i per aquest motiu el nombre de dones que ocupaven alts càrrecs era mínim. També hi havia dones amb capacitat per poder fer una bona carrera professional, però que preferien no escalar tant i gaudir de més temps i espai familiar o d'oci.

> Vostè és mare de tres fills. Com conjuga la feina i la vida familiar?

< Intento fer-ho tot i fer-ho bé, però no ho aconsegueixo. És com impossible poder arribar a tot arreu i amb el màxim rendiment i els millors resultats. Ho he fet com he pogut, com totes les dones, i he tingut les sensacions de penediment quan passo massa temps a la feina i poc a casa. He intentat consolar-me pensant que és millor la qualitat que la quantitat, però hi ha aquells petits o grans moments amb els fills o la parella que deixes de viure perquè ets de viatge o en aquella reunió imprescindible. No hi ha una fórmula màgica per poder-ho fer tot. Crec que l'únic que m'ha ajudat a compaginar-ho tot ha estat comptar amb un marit generós amb el seu temps, comprensiu amb la meua feina i pare dels nostres fills a tots els efectes de la vida quotidiana, perquè així ho vam pactar des del primer dia que vam viure junts. També he tingut la sort de tenir molt bons fills.

> Com a dona, mare i empresària... Creu que el teixit empresarial hauria de fer més en matèria de conciliació de vida laboral i familiar o aquest és un aspecte que hauria de preocupar més l'administració?

< Crec que cal un canvi social important per poder conciliar vida familiar i laboral. A les empreses cada vegada som més flexibles amb els horaris, etc., però no crec que sigui missió exclusiva de l'empresa sinó que caldria canvis d'horaris escolars, majors serveis de guarderies i fomentar el *home-work*. La baixa natalitat és una realitat, però no és conseqüència exclusiva de no poder conjugar vida familiar i laboral, sinó de raons molt més senzilles: de desequilibris econòmics provocats per l'excés d'endeutament a què es veuen obligades les famílies amb l'habitatge, de la manca de serveis públics per infants amb amplitud horària, etc.

> El passat més d'agost La Vanguardia va publicar una carta a favor de l'Estatut signada per molts empresaris, entre els quals hi era vostè. Quins van ser els motius que la van moure a fer aquest pas?

< El fet que uns quants empresaris diguéssim que estàvem a favor de l'Estatut era per donar una empenta i anar més ràpid en un procés que, a mi personalment, m'ha semblat excessivament llarg i feixuc.

> La seva implicació política va més enllà: participa també en el Consell Assessor per al Desenvolupament Sostenible de Catalunya...

< Sempre he intentat formar part de diferents associacions i consells als quals m'han convidat i ho agraeixo, ja que he tingut l'oportunitat d'aprendre, a nivell personal i per l'empresa. He format part de la Junta del Cercle d'Economia, on he format part d'un grup de empresaris amb inquietuds semblants i de treballar per la millora econòmica del país; de la Fundació Grup Set, que vam crear set dones que no ens coneixíem per implicar la societat civil amb les institucions, amb actes socials, culturals i empresarials. Formo part del consell editorial del Punt Diari, del FemCat, i d'algunes altres...

> Ha pensat mai de fer el salt a la política?

< No tinc interès en formar part activa de la política. Tampoc tinc el temps per dedicar-m'hi, ni la ideologia que m'identifiqui amb cap dels partits polítics actuals. Sóc molt més partidària de les llistes obertes i que es valori la feina feta, però sóc conscient que això és una utopia i que avui no es pot estar en política només per afecció, sinó que cal estar-hi a ple rendiment.

> Per acabar, un desig de futur...

< En tinc tres: el primer, l'estabilitat dels meus fills perquè puguin afrontar bé el seu futur. El segon la continuïtat de l'amor amb el meu marit. El tercer, la companyia i presència del meu pare, que malgrat que ens ha deixat fa pocs mesos, vull sentir i seguir sempre el seu mestratge per portar a bon port l'empresa. ■

Lara Vilà

És necessària la llei

Un camí cap a la justícia

Per **María José Varela Portela** *

Quan l'any 1978 la Constitució espanyola va establir el dret a la igualtat de tracte entre els sexes i va prohibir la discriminació per aquesta raó, algunes lleis van haver de modificar-se per no contradir aquest mandat, eliminant-se quantes disposicions implicaven la prevalença del baró sobre la dona.

Els Tractats Internacionals subscrits i les Directives europees en matèria d'igualtat en l'àmbit laboral, han anat teixint un marc normatiu més concret.

Tot i això, la igualtat legal no ha tingut encara efectes transformadors de la realitat i la situació de les dones no es pot equiparar a la dels homes, malgrat que s'ha incrementat la seva presència en el món del treball, en l'acadèmic...

La desigualtat de retribució, la dificultat de l'accés als llocs de responsabilitat en l'àmbit polític i econòmic, la violència de gènere, continuen sent una realitat irreductible. S'ha obert camí oficialment la justícia del plantejament, però el germen ideològic està per tots els capil·lars socials conformen una situació quotidiana rebel al canvi.

L'Avantprojecte de Llei Orgànica d'igualtat entre homes i dones que ara es presenta, suposa un projecte legislatiu per corregir aquesta disfunció, abordant com a objecte el fer efectiu el principi d'igualtat de tracte, eliminant, per tant, no només la discriminació directa, sinó també la indirecta, partint de què és una obligació dels poders públics el promoure les condicions per a què la igualtat sigui real i efectiva.

Per tal de corregir desigualtats, la llei potencia actuacions d'acció positiva (mal anomenada discriminació positiva), que impliquen la obligació d'assegurar la permanència de qualsevol dels dos sexes en no menys del 40%, o el que és el mateix, en no més d'un 60%.

Aquestes mesures suposen una democratització interna de l'estructura social, assegurant la representativitat i evitant la marginació endèmica de les dones que ens ha portat a construir una història de la humanitat majoritàriament masculina.

La presència als Parlaments, als Consells d'Administració de les grans empreses, en els càrrecs de la funció pública incorporarà una nova mirada que anirà configurant un altre marc de decisions.

En la iniciativa legislativa té un pes important tot allò relatiu al treball. La tutela de la maternitat (encara que basada en l'àmbit laboral), que suposa que el permís de paternitat no impliqui l'exclusió del de maternitat, el control de la uti-

lització de la imatge de la dona a la publicitat, permetent l'acció judicial de l'*Instituto de la Mujer*, la definició d'assetjament sexual (més precisa que la contemplada en el vigent Codi Penal) o la incorporació de la jurisprudència emanada en aplicació de les directives europees, són algunes de les qüestions puntuals que la Llei explicita.

La transversalitat pretén que el principi d'igualtat estigui present en l'actuació de tots els poders públics i en la interpretació i aplicació de les normes, en tots els àmbits (educació, salut, habitatge, treball, desenvolupament rural, societat de la informació, etc), i és el mètode per assegurar la disseminació de les mesures.

La creació d'una comissió interministerial i d'un Consell de Participació de les Dones, aquest darrer com a òrgan representatiu de les reivindicacions del moviment feminista, implica el necessari control de la pràctica de les disposicions previstes.

L'exercici de les funcions encomanades a aquests organismes poden ser la clau del resultat final, ja que alguna de les mesures que la llei presenta ja està vigent (Normativa contra la publicitat il·lícita, obligatorietat de l'acompanyament de l'informe d'impacte de gènere en lleis i reglaments, inversió de la càrrega de la prova en els casos de discriminació laboral...), però s'ha constatat en diversos estudis la seva inaplicació o execució superficial.

Esperar que la igualtat sigui real, per si mateixa, sense mesures que impulsin i corregixin la desigualtat, és perseverar en un món injust per a la meitat de persones que l'habiten. L'acció normativa no té efectes de vareta màgica i amb la seva entrada en vigor no acaba amb la desigualtat existent, però suposa un instrument important per combatre-la.

No només les dones, també la societat en el seu conjunt guanyarà al adaptar més equilibradament el seu funcionament a les peculiaritats d'ambdós sexes. ■

* Advocada

Lei d'igualtat?

Il·lustració Magali Colomer

Menys legislar i més polítiques socials

Per Josep Maria Bosch *

A dia d'avui, tenim clar que més del 98% de les empreses que configuren el nostre teixit empresarial són microempreses i pimes. Una dada que des de les patronals catalanes repetim una i altra vegada perquè cal que les administracions siguin conscients del tipus d'empreses a les que han de donar servei.

Però sembla que a l'hora de legislar perden de vista aquesta dada i no són capaços de preveure l'impacte i les implicacions que la nova normativa tindrà sobre la majoria d'empreses del nostre país. El Reglament de seguretat contra incendis, el que entre el sector empresarial anomenem la famosa Llei del Foc, és un clar exemple de com implantar una reglamentació que ja des de la seva redacció es sabia que no podria ser aplicada per part de les pimes.

I ara, un cop més, es promou la Llei de Garantia per la Igualtat d'homens i dones que, si bé respectem i considerem que té un benefici social clar i positiu, torna a caure en la visió de gran empresa a l'hora d'aplicar les mesures laborals que proposa. Mesures, com el permís de paternitat, que no contemplen les conseqüències organitzatives en la producció que pot tenir en empreses, per exemple, de tres treballadors; o bé, obligar a que un tant per cent dels consells d'administració siguin dones pot tenir greus dificultats d'aplicació en els casos d'empreses familiars. O és que hauran de canviar la composició interna de la família?

És per aquest motiu que hem de mostrar el descontent de les pimes quan es legisla en matèries com aquesta per la igualtat i l'harmonització de la vida laboral i familiar. A més, sincerament, no calia. Les pimes i les microempreses han harmonitzat sempre. Sinó hagués estat així, algú ens podria dir com haguessin subsistit? Si no harmonitzes-

sin no podrien desenvolupar la seva tasca diària perquè el tipus de relació establerta en una microempresa o una pime, a banda de laboral, esdevé en la majoria dels casos, una relació inevitablement personal.

Les polítiques governamentals han de ser prou àmplies per recollir les diferents realitats que es donen en el món

laboral i deixar que les empreses realitzin els seus programes de conciliació amb solucions específiques. D'aquí ve que les empreses apostin per l'autoregulació i no per l'obligatorietat directa. Cada empresa, en funció del número de treballadors, del sector, de la zona on està ubicada té unes característiques que fan més o menys viable, més o menys fàcil l'aplicació de polítiques d'harmonització i no es pot generalitzar.

Entenem la proposta que ha fet el Govern, entenem els motius que l'han impulsat i, des del sector empresarial, torno a dir, creiem que persegueix un benefici social important. En els darrers dos anys, hem detectat una nova sensibilitat: empresaris que volen obtenir rendibilitat, evidentment, però que alhora entenen que una empresa que únicament té rendibilitat sense ser socialment responsable no serà una empresa pròspera. Aquesta nova generació d'empresaris estan convençuts que complir la llei és un deure i una obligació, però també que qualsevol cosa que estigui per sobre del que marca l'àmbit legal és socialment responsable i el que ha d'existir és una motivació per incorporar polítiques de responsabilitat social, d'igualtat o d'harmonització.

De fet, no deixa de ser lamentable que un dret, com el d'igualtat que ja recull l'Estatut dels Treballadors, s'hagi d'imposar a través d'una nova llei. I la nostra lectura és que, amb aquesta llei, l'administració pretén garantir resultats quant les lleis, al nostre criteri, s'han de fer per garantir drets. El lògic seria que l'administració fes complir l'Estatut dels Treballadors i que deixés d'elaborar lleis paral·leles, ja que la responsabilitat de fer complir les lleis és de l'administració i no dels legisladors. És més, els resultats que s'esperen amb la posada en marxa d'aquesta llei, són fruit de l'aplicació de polítiques socials. Potser el gran problema és que resulta molt més fàcil per l'administració fer lleis que altres han de complir que estructurar la prestació dels serveis que realment demana la ciutadania. Jo voldria saber quina és la opinió de la gent. Què era més necessari, dedicar esforços a elaborar aquesta llei o invertir el temps en desenvolupar una xarxa eficient d'escoles bressol, millorar el transport públic i donar serveis als ciutadans que, com jo, només podem fer gestions per la tarda?. Clar, que això darrer és molt més difícil i compromès. ■

* Assessor laboral de la patronal Cecot

Conciliar la vida i la feina

Temps per treballar, temps per viure

Cada dia es fa palesa una més forta demanda social en quant a una reorganització del temps a la ciutat que permeti compatibilitzar els diferents àmbits de la vida quotidiana amb un benefici final per a la comunitat en el seu conjunt.

De la iniciativa conjunta de la Regidoria dels Usos del Temps de l'Ajuntament de Barcelona i el Consell Econòmic i Social de Barcelona (CESB), sorgeix la idea de celebrar, el passat 5 de

maig, la jornada: *temps per treballar, temps per viure. Cap una nova cultura del temps de treball.*

El CESB va ser un dels primers òrgans en detectar la necessitat d'analitzar els canvis socials

que han conduït a una modificació dels ritmes de vida de la població i de certs desequilibris en la seva harmonització. Aquest va ser el motiu que ja al 1998 encarregués un estudi al Grup d'Estudis Sociològics sobre la Vida Quotidiana i el Treball (UAB) sobre els temps de la ciutat. Vuit anys després tornem a copsar l'estat de la qüestió, aquest cop complementant l'anàlisi de les polítiques europees amb un treball de camp realitzat per la consultora GPF que revisa les experiències pràctiques de 27 organitzacions, públiques i privades.

Els resultats mostren la necessitat d'implicar institucions, agents socials i empreses en el canvi social envers l'organització del temps. Aquest nou model implicarà sens dubte canvis en els serveis d'atenció a les persones, treball amb noves tecnologies, teletreball, conciliació de la vida personal i laboral, mobilitat urbana i interurbana, etc. De ben segur que aquest estudi de la professora Teresa Torns i del catedràtic Fausto Miguélez, constituirà una referència fonamental per a totes aquelles persones i organitzacions desitjoses de rendibilitzar el temps de la vida i fer-ne un ús saludable i beneficiós per a tota la societat. ■

**Consell Econòmic
i Social de Barcelona**

Eines per harmonitzar el dia a dia

Les persones cada vegada valorem més, independentment de l'edat, la situació familiar o el moment vital, el temps. Temps per viure, per treballar, per aprendre, per conèixer, per descobrir, per intercanviar... però l'harmonització dels temps de vida de les persones és un tema per resoldre.

La jornada laboral ha patit grans canvis en les darreres dècades. Factors com la flexibilitat horària, les noves tecnologies, el teletreball, les noves ocupacions, o la jornada parcial són conceptes nous que donen resposta a la creixent demanda social d'una nova organització dels temps laboral, que bàsicament proposa que el treball sigui un element més de la nostra quotidianitat, ni l'únic ni el principal.

Algunes empreses sensibles a aquestes demandes i davant la creixent dificultat que tenen per retenir talent, comencen a implementar polítiques de conciliació: flexibilitat horària, concentració del treball a l'oficina, facilitats per a la cura de les persones dependents (infants, gent gran), utilització de les noves tecnologies per minimitzar la necessitat de presència física al lloc de treball, etc. Unes polítiques que són un pas endavant, petit encara, però significatiu, i que cal impulsar i estendre.

La diferent utilització entre homes i dones d'aquestes mesures pot esdevenir, però, un factor discriminatori i de desigualtat. Per exemple, la utilització dels contractes a temps parcial casi en exclusiva pel col·lectiu femení pot representar una dificultat de promoció en els escalafons de les empreses, o l'etern argument de què suplir a la dona en les tasques familiars té costos més elevats que el salari que poden deixar de percebre si redueixen el seus horaris.

Les innovacions però, no s'han de reduir a l'àmbit de l'empresa, sinó també al de la família, on hi ha encara grans diferències d'ús del temps entre homes i dones i on hi ha més dificultat de què es produeixin canvis ja que són canvis culturals i aquests són lents i dificultosos. No ens oblidem que segons un recent estudi de *l'Instituto de la Mujer*, el 45% dels espanyols creuen que és la dona qui ha de deixar el seu treball quan té el primer fill.

Iniciatives com la Llei de dependència, o el Pla Concilia del Govern espanyol són elements de progrés tant per donar nous instruments per millorar els equilibris del temps com per facilitar el salt cultural que es necessita.

L'harmonització i l'equilibri entre els usos dels temps ens donaran un major equilibri en el repartiment dels rols entre homes i dones, una major qualitat de vida, del treball, una major diversitat del talent a les empreses i un major creixement empresarial. Per tant, és imprescindible aconseguir aquesta fita. ■

Maravillas Rojo

*Regidora d'Ocupació i Innovació de l'Ajuntament de Barcelona
Presidenta de Barcelona Activa*

Un dels punts sensibles de la discussió actual: la forma com els homes i les dones ens organitzem i compartim els diferents moments de cada dia, és l'eix que vertebrava les reflexions i les iniciatives de les polítiques municipals que presentem

10 anys de polítiques per la igualtat

Quan parlem de corresponsabilitat, ens referim a una nova forma de cooperació entre dones i homes que permeti un repartiment equilibrat de les responsabilitats i activitats en els àmbits familiars i laborals. Sobretot, quan aquests homes i aquestes dones estan al càrrec de persones dependents siguin ascendents i/o descendents.

La incorporació de la dona al mercat laboral no ha anat acompanyada d'una major participació dels homes en l'assumpció de les responsabilitats familiars i domèstiques. Moltes dones fan la doble jornada, la del treball remunerat, la cura de la llar i la de satisfer les necessitats afectives dels membres de la família.

Parlar de corresponsabilitat no sols és parlar de com fer un repartiment equilibrat de les tasques entre homes i dones, sinó que implica una mirada diferent del món. Implica reconèixer la importància del que fins no fa massa era el *món femení*, món que ha estat històricament invisibilitzat i, per tant, no

ha tingut el reconeixement ni se li ha donat la suficient importància pel que representa el benestar i desenvolupament de les persones en els diferents processos vitals.

El nostre Pla per la igualtat, a proposta del Consell Municipal per la

igualtat, ofereix un espai de sensibilització ciutadana com a mitjà per aprofundir i treballar els diferents aspectes relacionats amb la corresponsabilitat, conèixer el significat del concepte, debatre sobre l'estructura i els comportaments de gènere, qüestionar el canvi masculí, redefinir la parella prescindint de l'estructura de poder, qüestionar el model d'amor i de vincle i plantejar els canvis alternatius des de les masculinitats vers la corresponsabilitat. És en aquest context polític i social on cal que es segueixin prenent mesures que facilitin complementar les necessitats de dones i homes per construir una societat més justa i solidària. ■

Àngels Agramunt i Andreu

Regidora del Pla per la Igualtat
Ajuntament de Vilafranca del Penedès

Com ens organitzem?

El Consell Municipal per la Igualtat, òrgan participatiu de la Regidoria de Promoció de la Dona de l'Ajuntament de Terrassa, format per entitats, institucions, agents socials..., ha decidit abordar els usos del temps a partir de la necessitat de resoldre les dificultats i desigualtats socials que es generen en l'actual organització del temps als nostres pobles i ciutats. La vida quotidiana s'organitza a partir de la trajectòria laboral masculina i el treball remunerat i, per tant, s'exclouen els temps domèstics i de cura, així com els altres temps que també formen part de la vida. Desigualtat que pateixen sobretot les dones.

En aquest sentit, les Regidories de Promoció de la Dona i Promoció Econòmica han iniciat un estudi, en col·laboració amb el Grup d'Estudis de Geografia i Gènere de la UAB, a tres barris representatius de Terrassa, amb tres objectius:

- Analitzar com les dones distribueixen el seu temps entre les activitats que fan al llarg de la jornada.
- Conèixer i analitzar els horaris dels serveis, activitats, comerços i entitats de la ciutat.
- Recollir els desigs i propostes de les dones per oferir una millor organització que repercuteixi en la qualitat de vida, compatible amb els projectes de vida personals i amb les necessitats socials.

Paral·lelament, el Consell, es planteja crear comissions de treball per abordar des dels diferents àmbits (laboral, educatiu, serveis, de lleure...) les principals necessitats i demandes a fi d'elaborar propostes que, junt amb l'estudi, permeti oferir recomanacions i pautes per orientar les polítiques sobre els usos del temps a Terrassa.

El temps és un dret. Les persones hem de tenir dret a gestionar la nostra pròpia vida. Cal buscar alternatives que integrin tots els temps de vida i tinguin en compte les corresponsabilitats de dones i homes en les diferents tasques. ■

Fabiola Gil

Regidora de Promoció de la Dona
Ajuntament de Terrassa

Una nova cultura del desenvolupament

Cerdanyola disposa d'un pla municipal per fomentar la conciliació que preveu sensibilitzar i impulsar programes i serveis

El Pla Municipal de les Polítiques de Dones 2005-2011 defineix la política municipal respecte a les dones tenint en compte la situació canviant de la realitat, donant valor a la seva presència i participació i introduint canvis en la cultura organitzativa amb l'enfortiment o la creació de nous canals per l'intercanvi i cooperació que tendeixin a feminitzar la ciutat.

La Línia estratègica 2 planteja que cal adequar la ciutat a les necessitats diàries de les persones, reconeixent i donant valor a les aportacions i els desitjos del col·lectiu femení.

El primer dels objectius d'aquesta Línia 2 contempla impulsar una nova cultura del desenvolupament econòmic que permeti la conciliació de la vida personal, familiar i professional.

S'ha dissenyat un seguit d'objectius operatius:

- 1.** Sensibilitzar sobre la corresponsabilització de les persones que integren la unitat de convivència en les responsabilitats familiars, com a element essencial per fer compatible la vida personal, familiar i laboral.
- 2.** Impulsar i col·laborar en programes que tinguin com a objectiu la conciliació de la vida laboral i familiar, a partir de la valoració i el reconeixement de l'aportació de les dones.
- 3.** Adequar els serveis sociocomunitaris per a l'atenció de persones amb dependència (centres escolars, activitats extraescolars, centres de dia...) a les necessitats reals, així com la demanda existent (horaris, transport, vacances...)
- 4.** Donar suport a l'organització de serveis amb personal qualificat per atendre nens i nenes fora de l'horari escolar i el període de vacances.
- 5.** Difondre les experiències i bones pràctiques en relació amb la corresponsabilitat dutes a terme a la ciutat
- 6.** Incentivar les empreses locals perquè participin en aquest objectiu. ■

Rosa Vilaró

Regidora de la Dona

Ajuntament de Cerdanyola del Vallès

Inauguració, en el marc del 8 de març, de l'Exposició Dones de Cerdanyola, amb la música del quartet femení de corda, Masal·lia.

El gir necessari

Quantes de nosaltres dediquem més hores a treballar, a l'àmbit laboral o a l'àmbit domèstic, i ens resulta quasi impossible disposar de vida personal? Quantes de nosaltres no compartim amb ningú més les tasques de cura de la llar o, quan ho fem, ho fem amb altres dones? Quantes de nosaltres gestionem, prenem totes les decisions que afecten la vida quotidiana de casa nostra? Quantes de nosaltres ens sentim culpables quan no complim amb allò que creiem que és ser una bona mare, companya, treballadora? A quantes de nosaltres, en definitiva, ens falten hores quan s'acaba el dia?

Cada vegada que parlem de conciliació utilitzant el terme genèric parlem, en definitiva, de quant de temps dediquem a nosaltres, de qui i quant de temps es dedica a la cura dels altres, de qui i quant de temps té cura de nosaltres, i com es normalitzen aquest tipus de relacions a la nostra societat. Aquest és un dels grans reptes del feminisme,

avui, a Europa. Traspassar l'espai de les relacions personals, aconseguir anomenar el malestar que genera la falta de temps, la sensació de frustració, i situar-ho a l'agenda política del moviment de dones i feminista però també dels moviments socials i polítics.

El repte per a la Regidoria de Dona i Drets Civils de l'Ajuntament de Barcelona és retornar la vida a l'eix de la política, les administracions, l'economia. Trobar els mecanismes per tornar a situar al bell mig de les decisions allò que és indispensable per viure, que és la vida mateixa. Per això creiem necessari un pacte entre totes les persones, els agents socials i institucionals, polítics, econòmics i culturals que transformi la realitat existent, sovint opressora, per eliminar les discriminacions subtils que implica la construcció jeràrquica de les diferències entre els sexes. ■

Regidoria de Dona i Drets Civils

Ajuntament de Barcelona

II Congrés de les dones del Baix Llobregat

El valor de l'experiència

Les iniciatives de diversos municipis s'agrupen com a Banc de Bones Pràctiques per l'assoliment de la plena ciutadania

Per **Laia Serra**

Els dies 5 i 6 de maig, s'ha celebrat a Sant Feliu de Llobregat el II Congrés de les dones del Baix Llobregat, amb més de 500 assistents, per tal d'intercanviar i compartir l'aplicació i el desenvolupament de les línies teòriques aprovades en el I Congrés, impulsat pel Consell Comarcal i la Federació de Dones per la Igualtat i celebrat al mes de març de l'any 2002 a Sant Boi.

En el primer Congrés –on van assistir prop de 800 persones– es van constituir quatre comissions per treballar i debatre a l'entorn de les ponències sobre mitjans de comunicació; formació, ocupació i serveis; participació; i violència de gènere. S'hi va definir la situació de les dones en aquell moment i els reptes que es volien assumir, i es va teoritzar sobre quines línies d'actuació es podien dur a terme a partir de llavors. El debat, el contingut de les ponències i les conclusions aprovades en el plenari han estat una eina de treball d'utilitat per aconseguir adaptar les actuacions i les polítiques a les necessitats reals de les dones al Baix Llobregat.

Després de quatre anys d'aquell important esdeveniment, la Comissió de Seguiment dels acords del I Congrés va decidir posar en marxa el II Congrés per veure com s'ha avançat, on estem, què s'està aplicant en aquests moments i també els punts dèbils en el camí cap a la igualtat d'oportunitats.

Entre la documentació lliurada a les i als assistents constà un recull de 31 experiències elaborades des dels diferents municipis, organismes, entitats o agents socials i econòmics de la comarca, agrupades al voltant dels tres eixos sobre els quals s'ha organitzat el II Congrés: *Accions afirmatives per assolir la igualtat d'oportunitats; Nous valors, nous rols; Violència contra les dones.*

La finalitat del Congrés era bàsicament pràctica. Més enllà d'aportar dades, teories i línies a seguir, ha volgut mostrar exemples de bones pràctiques i oferir un espai de trobada per a que persones que treballen des de diferents àmbits i estaments possessin en comú i

reflexionessin sobre experiències que ja s'han dut o es duen a terme.

En el Congrés va donar-se un bon ambient de treball i de relació. Després de dinar, gairebé com si es tractés d'una sobretaula, es van enunciar les conclusions extretes de cadascuna de les comissions i es va concloure el Congrés. La vicepresidenta primera del Congrés dels Diputats, Carme Chacón, va ser qui, amb emoció i orgull, va parlar de "procés històric" referint-se a la importància que suposa per a la democràcia espanyola l'existència de la llei orgànica d'Igualtat, després de la qual serà gairebé impossible retallar drets, i va animar també a les i els assistents a prosseguir amb energia i determinació la feina feta al Congrés.

Les Conclusions extretes d'aquest Congrés són moltes. A títol d'exemple només n'assenyalem algunes:

- > La necessitat de treballar individual i col·lectivament per la revalorització dels valors femenins, com valors universals
- > El camí vers la igualtat i la plena ciutadania l'han de fer conjuntament, els homes i les dones
- > Tot i que s'ha avançat molt, encara els recursos vers les dones que pateixen violència de gènere són insuficients, estan desigualment distribuïts i a vegades no acullen tots els perfils de dones que els necessiten
- > S'han d'ampliar les polítiques contra la violència a àmbits relacionats amb l'educació, la prevenció i el canvi de creences de la societat
- > Cal fomentar la creació de Consells de Dones que contemplin la representativitat política, econòmica i social del municipi
- > S'ha de treballar vers uns nous usos del temps: conciliar és compartir responsabilitat i lleure. Cal posar en el centre de les polítiques el valor dels temps de vida
- > Tractar les malalties de les dones en igualtat amb les dels homes. Es proposa elaborar un catàleg de malalties professionals de les dones. ■

FOTO: RÀFA REINA

Subseus

Des de juliol 2005 fins abril 2006, set municipis de la comarca es van constituir en el que s'ha anomenat subseus, en les quals es va treballar monogràficament, juntament amb d'altres municipis, els eixos de debat.

Les subseus van ser:

- > Martorell
- > Castelldefels
- > Sant Boi
- > Molins de Rei
- > Cornellà
- > Gavà
- > Viladecans

El Banc de Bones pràctiques, actualitzat periòdicament, es podrà consultar al web:
www.elbaixllobregat.net/congresdones

Soledad Murillo,

secretària general de Polítiques d'Igualtat del Ministeri de Treball i Afers Socials:

“Igualtat també és compartir poder”

En la conferència inaugural, la secretària general de Polítiques d'Igualtat del Ministeri de Treball i Afers Socials, Soledad Murillo, presentà la *Ley de Igualdad entre Mujeres y Hombres* i explicà com i per què ha nascut, argumentant la necessitat d'intervenir en matèria d'igualtat per millorar la qualitat de la democràcia.

La llei s'ha criticat per ser intervencionista, però Murillo va assegurar no conèixer cap llei que no ho sigui. “La igualtat no la podem començar a regular esperant que canviïn les mentalitats”, afirmà. Els temes que depenen de les dones i la igualtat, que sovint s'han volgut ubicar en educació i en el canvi progressiu de les mentalitats, requereixen ja accions. La igualtat, va dir, “no és un exercici moral sinó un exercici d'absoluta voluntat i comporta riscos”, perquè suposa autoritzar l'altra persona a tenir els mateixos drets dels quals un és portador. Comporta entendre que l'altre no demana cap tracte de favor ni vol cap vènia, sinó que necessita igualtat de tracte i de consideració.

La llei, va dir Murillo, és una enorme oportunitat d'aprendre de nosaltres quan ho posem en pràctica, així com un instrument per obligar els altres a entendre que la igualtat és un assumpte de tots i de totes. “La igualtat és un compromís que té a veure amb la democràcia directament i amb l'acció de bon govern, en qualsevol de les escales de poder. Democràcia significa compartir cures, no només tenir cura en primera persona”. També significa valorar-se, per la qual cosa les dones hem d'estar als consells d'administració, a les llistes electorals, a les universitats, als tribunals. “Igualtat també és compartir poder”, va dir Murillo, que va defensar l'aposta per la democràcia paritària —perquè els interessos generals els han de representar també la meitat de la població que som les dones— així com la presència femenina en els consells d'administració de les empreses o en les direccions dels mitjans de comunicació. “El poder no contamina. Dóna la possibilitat de canviar l'escenari i dir que la igualtat és un assumpte de tothom”. ■

Tres exemples d'experiències

En cada una de les tres comissions del Congrés es va presentar una experiència de les 31 que s'han elaborat i s'estan aplicant en els municipis.

Pla municipal de gènere, 2006-2010. Procés participatiu. Sant Just Desvern.

Eix de debat: Accions afirmatives per assolir la igualtat d'oportunitats

El PMG de Sant Just Desvern pretén contribuir a la construcció d'una ciutadania plural des de la perspectiva de gènere amb polítiques d'acció positiva i de *mainstreaming*, així com a un canvi de paradigma, basat en l'equitat de gènere i un canvi d'estructura social i de relacions de poder entre homes i dones.

La història de les dones en la construcció de ciutadania. Sant Feliu de Llobregat

Eix de debat: Nous valors, Nous rols

Aquest projecte didàctic dirigit a alumnes de segon cicle de l'ESO i Batxillerat, entre d'altres objectius, vol mostrar les dones com a subjectes actius de la història, demostrar les dificultats de trobar fonts d'arxiu sobre les dones del passat, donar valor a formes de fer i capacitats sovint associades a les dones.

Programa STOP: Accions contra la violència de gènere. Viladecans

Eix de debat: Violència contra les dones

Joves de Viladecans presentaren les accions que han preparat i dut a terme al carrer el 25 de novembre, Dia Mundial contra la Violència i els Maltractaments a les Dones, des del 2003. Les regidories de Joventut i Dona treballen conjuntament en aquest projecte.

Cornellà i Sant Boi, presenten en el Congrés iniciatives consolidades vers la plena ciutadania

La comarca del Baix Llobregat és l'única catalana que, en el període democràtic actual, ha organitzat dos congressos de les dones, amb una assistència sempre superior a les 500 persones. El primer es va celebrar l'any 2002 i el segon enguany.

En els 30 municipis que integren la comarca, trobem diferents graus i nivells de treball i de recursos destinats per assolir la plena ciutadania. Cornellà i Sant Boi són dos dels municipis que, històricament, més polítiques i recursos hi dediquen. A tall d'exemple, Sant Boi va ser el primer que va crear el Circuit d'atenció a les dones víctimes de violència de gènere i Cornellà va ser el primer en posar en marxa el Consell Municipal de la Dona. També van ser els primers en crear el Centre d'informació i recursos per a les dones, junt amb Sant Feliu de Llobregat.

LES EXPERIÈNCIES DE CORNELLÀ

El municipi de Cornellà ha elaborat tres experiències pròpies:

- > Consell Municipal de la Dona
- > Mesures per a la Conciliació de la vida familiar i política
- > Tallers de prevenció de la violència de gènere amb l'alumnat de secundària

Què és el Consell Municipal de la Dona?

L'Ajuntament de Cornellà es va proposar, a la primavera de 1994, impulsar la creació del Consell Municipal de la Dona com a òrgan municipal consultor i com a instrument capaç de dinamitzar les accions a favor de les dones de la ciutat. L'objectiu principal és treballar per la participació de la dona en totes aquelles qüestions referides a potenciar la igualtat d'oportunitats i millorar la situació i la qualitat de vida de les ciutadanes de Cornellà.

El Consell està integrat per 28 entitats (entre elles les dones dels partits polítics amb representació municipal), partits o associacions d'àmbits diversos del municipi. Es reu-

neix cada segon dimarts de mes i en cada reunió, com a primer punt de l'ordre del dia, es treballa algun tema de reflexió o d'informació d'interès en relació amb la dona, en el que es convida a participar a professionals o experts en la matèria. Des del consell es defineixen i s'acorden les actuacions a fer en matèria d'igualtat i es treballen els diferents temes en grups de treball.

FOTO BREA REINA

Integrants del Grup Titan Teatre del Centre d'Informació i Recursos per a les Dones de Cornellà, el dia que van representar l'obra *Tengo el alma partida*

LES EXPERIÈNCIES DE SANT BOI

El municipi de Sant Boi ha elaborat quatre experiències pròpies:

- > Circuit local d'atenció a les dones víctimes de violència de gènere
- > Comunicació: fer visibles les dones als mitjans públics de comunicació local
- > Dones i lideratge
- > Realitats coeducatives
- > Concurs de novel·la per a dones Delta, junt amb cinc municipis més.

En què consisteix el projecte Dones i lideratge?

L'Ajuntament de Sant Boi lidera des d'abril de 2005 el projecte transnacional de la iniciativa URB-AL *Formación y capacitación política para mujeres*, emmarcat en la xarxa número 12 de l'esmentada iniciativa, que coordina la Diputació de Barcelona.

El projecte té com a principal objectiu incrementar el nombre de dones en els espais de decisió municipal. A tal efecte s'han elaborat uns manuals de formació i capacitació política per a dones, els quals s'aplicaran als quatre cursos presencials i *on-line* que tindran lloc.

FOTO IVAN SANCHEZ PINTO

M.Dolors Renau, Montserrat Gibert, Amor del Àlamo i Fina Birulés, durant l'acte sobre *Dones i lideratge*

El primer curs presencial es farà a Sant Boi els dies 29, 30 i 31 de maig de 2006, i hi participaran alcaldesses i regidores de la província de Barcelona. Els altres cursos presencials es faran a Montevideo (juny de 2006), San Salvador (juliol de 2006) i Torino (setembre de 2006).

A més, des de juny de 2006, aquelles tècniques que ocupen llocs directius, i aquelles polítiques que ho desitgin podran accedir als cursos de formació *on-line*, que tindran una durada de dos mesos. ■

A càrrec de **La Cantant Calva**

Posem de cara a la paret:

>Cuétara i Actimel

>La revista 'Apunts'

Cuétara i Actimel: marques pel sexe masculí

Ignorem si la Llei d'Igualtat que va proposar el Congrés el mes de març sanciona a aquelles persones que, abusant de la immillorable plataforma que brinda la televisió, perpetuen els rols tradicionals d'home i dona, atorgant a la primera el de ser passiva i a l'home el de protagonista actiu de totes les activitats socials. Si la llei no diu res al respecte, hauria de dir-ho i sancionar les següents marques comercials: Cuétara i Actimel.

En el primer cas cal afegir que el missatge publicitari va dirigit als nens. L'anunci, per demostrar els beneficis o efectes de les galetes en els petits, mostra un nen fent esport, xutant un penal, movent-se amb energia. Què fan les noies? Doncs, apareixen com a espectadores, cridant com histèriques, seguint-ho tot amb la mirada, que és el paper que les nenes d'avui, les dones del demà, tenen assignat dins l'esport. Perfecte.

A l'anunci d'Actimel, els nostres protagonistes han crescut, pertanyen ja a la tercera edat, però els rols segueixen sent els mateixos: l'avi corre i estudia, perquè té l'energia i la salut que li dóna el producte concret, i l'àvia té cura dels néts i para la taula.

Com que nosaltres volem ser esportistes, dones actives, protagonistes en el nostre món, àvies en permanent formació, com que volem ser tot això, ni menjarem galetes Cuétara ni prendrem Actimel. Com diu la dita: qui avisa no és traïdor! ■

La revista 'Apunts' no s'apunta a la paritat

Ja sabem que la pràctica esportiva femenina és transparent. Ja sabem que els mitjans de comunicació, públics i privats, ignoren la dona esportista. Sabem tot això i molt més, però teníem l'esperança de què en els mitjans acadèmics la paritat quedés més equilibrada. Doncs no, tampoc, i per mostra, un botó. A la revista *Apunts*, publicació que edita l'Institut Nacional d'Educació Física de Catalunya (INEFC), la presència de la dona també brilla per la seva absència: està dirigida per un home; el consell editorial està format per quatre persones, totes elles són homes; el consell assessor de l'INEFC de Barcelona el formen 34 persones, 30 homes i 4 dones; el consell assessor de l'INEFC de Lleida, 21 persones on 17 són homes i 3 són dones, i el Centre d'Alt Rendiment té 14 persones, 11 d'elles són homes i 3 dones.

Sumin vostès. Excepte error, 63 homes i 10 dones. Paritat total! Perdó, se'ns oblidava: la secretària de redacció és dona; no podia ser d'una altra manera... ■

Gata Lina & cia

Gemma

Berta Castells
Llançament de martell

Andrea Fuentes
Natació sincronitzada

Excel·lència esportiva

Consell Català
de l'Esport
Gabinet de gènere

Generalitat
de Catalunya

El so femení de les orquestres

Les orquestres clàssiques han anat incorporant concertistes femenines a les seves plantilles, que ja són una tercera part, mentre en les orquestres de ball sembla que a les dones només se'ls reserva un espai com a cantants

Dedicar-se a la música és un luxe. Viure d'una passió pot semblar que no té preu. Però són moltes les dones músiques que es queden pel camí. Sobretot, les que formen part de grups o orquestres poc estables. I més encara, si han decidit combinar aquesta professió amb la dedicació que suposa formar una família.

“Qui vol, pot”: això és el que assegura Montserrat Martí, llicenciada pel Liceu, i cantant de l'orquestra La Principal de la Bisbal des de fa 14 anys. Separada, és mare de tres fills i té 47 anys. Reconeix que és molt dur ser cantant i mare. “Poques companyes meves han tingut una trajectòria tan llarga amb fills. M'acostumen a dir: «No sé com ho vas fer». Jo crec que quan es vol, es pot. Sóc nerviosa, molt activa, m'animo i m'organitzo”. La seva manera de ser li ha permès complir un somni: no deixar la música, tot i que mai hagi estat una feina fàcil: “Només visc de l'orquestra. Potser és la millor pagada de Catalunya, però em costa portar una economia normal. Cobrem per *bolo*, no tenim un sou fix. Mai em puc relaxar”.

De camerins i escenaris

Com a dona, Martí destaca una reivindicació de fa anys i panys que encara no s'ha solucionat: “Les dones de les orquestres necessitem un lavabo, un mirall i una taula als vestuaris. Anem a molts pobles on no tenim més remei que fer pipí darrera de l'autocar o en gots. Els homes ho tenen fàcil. Però les dones, no tant, i menys quan tenim la menstruació. Moltes vegades, els bars estan lluny de l'escenari i no hi podem anar entre cançó i cançó, quan en tenim necessitat”. Imma Comadevall també és cantant. Forma part de l'Orquestra Maravella. Li encanta la seva feina, però veu que “és difícil conciliar la vida laboral i personal”, considera que a “les dones, quan comencen a tenir fills, se'ls complica tot una mica més”. En aquest tipus de grups musicals no hi ha gairebé dones instrumentistes, de la mateixa manera que no acostumen a tenir homes cantants. No és el cas de la Maravella, on a més de dues noies hi ha dos nois que canten. I Alba Arisa també és una excep-

ció, perquè durant molts anys va tocar el baix a l'orquestra La Tribu de Santi Arisa. Té 34 anys i tres fills. Quan va tenir el segon, va deixar l'orquestra: “No em vaig veure amb cor de passar una altre embaràs amb La Tribu. Ja no estava per fer pipís darrera de l'autocar”. Amb l'embaràs del primer fill va seguir el ritme de sempre, que va continuar mentre el nen era petit. Professionalment rendia igual, però emocionalment li suposava certs esforços: “Com que no podia passar massa temps amb ell, i la meva germana se'n feia càrrec, va començar a dir-li a ella mamà, mentre a mi em deia tieta. Va ser molt dur”. A part de la maternitat, Arisa considera que ser dona instrumentista en una orquestra d'aquest tipus, té les seves complicacions. “Hi ha qui considera que toco un instrument d'home. M'han fet sentir què coi hi pintava a l'orquestra! Però quan algú ha volgut desprestigiar-me pel fet de ser dona, m'he defensat tocant. Quan demostres que toques bé, ja callen. Lamentablement, sempre has de demostrar el doble. I més en el meu cas, que sóc la neboda del director de l'orquestra. Sempre he tingut clar que s'ha de fer la feina, aquí no cola ser guapa i ja està”. Montserrat Martí, com a cantant, sap prou bé que la imatge és important per la seva feina. “Les dones cridem l'atenció. Som l'aparador de l'orquestra. I no només ens miren els homes, sinó que també les dones: abans de dir-nos si cantem bé, ens diuen que anem molt maques. De totes maneres, a les orquestres bones volen qualitat. Però no hi ha dubte que entre dues dones que cantin igual de bé, agafaran la que tingui millor imatge”, afirma.

Música darrera una cortina

Molt diferent és la selecció dels músics per a l'Orquestra Simfònica del Liceu, on ser dona no és gens determinant. Així ho assegura Dolors Payà, clarinet del Liceu: “Les proves d'accés es fan darrera d'una cortina. El Tribunal no ens veu, durant la primera i la segona fase de les audicions. Només compta com toques. A la tercera ronda, quan queden molt poques persones, aixequen la cortina, et veuen, tenen davant el teu currículum i et tornen a escoltar”. Payà

PROPORCIONS ORQUESTRES DE CARRER

ORQUESTRES	MEMBRES	INTERPRETS	DONES
> La Principal de la Bisbal	16	14 instrumentistes – tots homes	2 cantants (12'5%)
> La Tribu de Santi Arisa	13	10 instrumentistes – tots homes	2 cantants (15'4%)
> Orquestra Maravella	16	12 instrumentistes – tots homes	2 cantants (12'5%)
> Cobla Orquestra de Cadaqués	13	12 homes (1 cantant + 11 instrumentistes)	1 cantant (7'7%)
> Cobla Orquestra Girona	16	14 homes (2 cantants + 12 instrumentistes)	2 cantants (12'5%)
> Cobla Orquestra Marina	17	14 homes (12 instrumentistes + dos cantants)	1 trompetista + 2 cantants (17'6%)

Mitjana: 13% dones

té 33 anys i és d'Alacant, "el lloc on més músics de vent hi ha de tota Espanya". Des de molt petita, ha tocat a diverses bandes de música. I durant la seva trajectòria musical ha hagut de passar per diversos tipus d'exàmens: "Al principi sempre he hagut de demostrar molt. Als 23 anys, recordo que quan vaig guanyar un concurs, un noi que també s'hi va presentar va dir que ell no podia guanyar el concurs perquè no portava minifaldilla. I jo no tocava amb minifaldilla! Me la vaig posar per recollir el premi". Un tipus de reacció que es repeteix: "Quan vaig passar la prova d'accés a la Joven Orquestra Nacional de España, un noi que no va aprovar anava dient que jo no tocava molt bé, però que em van agafar perquè era dona. Ell ni tan sols em va sentir perquè era a porta tancada! Més endavant, va aconseguir entrar i aleshores no parava d'afalagar-me. En el moment que va fer aquell comentari tan desagradable, el que tenia era enveja. I per molts, l'única manera d'atacar és aquesta". Dolors Payà està casada i el seu marit viatja molt, així que assumeix que si tenen fills haurà de pagar a algú perquè en tingui cura mentre treballa. Moltes companyes seves són mares o estan embarassades. I la majoria pensen que la seva situació milloraria amb una escola bressol al Liceu.

El sou depèn de la cadira

Montserrat Biosca és violoncel·lista de l'Orquestra Simfònica del Vallès. Té una nena de gairebé dos anys, que "moltes vegades ha vingut amb mi als concerts". Diu no sentir-se gens discriminada, però ser mamà l'ha obligat a organitzar millor el temps. També destaca que la remuneració no varia si ets home o dona, el sou depèn de la cadira que ocupes, guanyada per concurs.

Magdalena Barrera és arpista de l'Orquestra Simfònica de Barcelona i Nacional de Catalunya (OBC). Té 46 anys i una nena de dos anys. "Combinar la vida familiar amb la laboral és tan complicat com per a qualsevol altra dona que treballa. Tenir

fills és una passió. I per a mi, la música també ho és. No vull renunciar a cap de les dues coses. I puc combinar-ho gràcies a què el meu marit és autònom i l'escola bressol funciona molt bé. Fa pena deixar uns dies la nena, però també va bé per a què aprengui a fer front a situacions no tan ideals". L'arpa és un instrument que sempre s'ha relacionat amb la dona, però no amb la trompeta. L'OBC té una dona trompetista, Mireia Farrés, de 26 anys, que diu: "La trompeta sempre s'ha relacionat amb la força bruta, perquè sona fort. I també hi ha el factor imitació: nens i nenes sempre busquen referents a qui imitar. Els violoncel·l, les arpes i els violins sempre s'han vist instruments més femenins". Malgrat tot, Farrés assegura que no veu diferències de gènere en la seva professió.

Batutes que es fan respectar

Poques són les directores d'orquestra, tot i que sembla que només és una qüestió de temps. Virgínia Martínez és ajudant de direcció de l'OBC. La van seleccionar entre dues noies i cinc nois que es van presentar a l'oposició. "La direcció d'orquestrades sempre s'ha relacionat amb els homes. Però quan vaig decidir dedicar-me'n, no em vaig parar a pensar en això. Evidentment, he tingut alguns obstacles. Però no he volgut pensar que la raó fos que sóc dona, sinó que sóc directora —diu Martínez, que tot seguit confessa— hi va haver una orquestra que em va dir que no comptaven amb mi perquè no volien una dona directora". La jove música explica: "Hi ha hagut músics que potser no m'han pres seriosament, però actualment no tinc cap problema. Crec que tinc més dificultats per ser jove, que per ser dona. Sortosament, els temps canvien i fins i tot la Filharmònica de Viena, amb una gran i llarga tradició masculina, està incorporant dones, tot i que molt a poc a poc". ■

Aurora Antón

Virgina Martínez, ajudant de direcció de l'OBC

Magdalena Barrero, arpista de l'Orquestra Simfònica de Barcelona i Nacional de Catalunya (OBC)

Mireia Farrés, trompetista de l'OBC

PROPORCIONS ORQUESTRES CLÀSSIQUES

ORQUESTRES	INTÈRPRETS	HOMES	DONES
> Orquestra Simfònica del Vallès	50 músics	39	11 (22%)
> Orquestra Simfònica del Gran Teatre del Liceu	97 músics	66	31 (31'9%)
> Orquestra Simfònica de Barcelona i Nacional de Catalunya	92 músics	62	30 (32'6%)
> Orquestra Julià Carbonell de les Terres de l'Ebre	71 músics	43	28 (39'4%)
> Orquestra Simfònica de Reus	16 músics	8	8 (50%)
> Jove Orquestra Nacional de Catalunya	85 músics	53	32 (37'6%)

Mitjana: 35'6% dones

Exposicions

Respirar. Una dona mirall, de Kimsooja

El Palacio de Cristal del Retiro madrileny és l'escenari escollit per l'artista coreana Kimsooja per desenvolupar el seu treball. Respectant l'estructura arquitectònica del lloc, l'artista ha posat un mirall al terra que actua com a multiplicador i unificador de l'espai. Aquesta escenografia unida al so de la seva respiració, ens submergeix en una experiència única, gairebé mística, que experimentem tant a través de la vista com d'altres sentits. La respiració de Kimsooja, que prové de la performance *The Weaving Factory*, es converteix en el so de l'obra, i ens convida a un viatge cap el nostre interior. Un viatge en què *l'altre* se'n apareix a través del reflex del mirall.

Aquesta obra d'una de les artistes coreanes més reconegudes en el panorama artístic internacional està comissariada per Oliva María Rubio.

Exposició: *Respirar. Una dona mirall*, de Kimsooja

Lloc: Palacio de Cristal, Parc del Retiro, Madrid

Durada: fins el 24 de juliol de 2006

Més informació:
www.museoreinasofia.es

Antàrtida, de Mireia Masó a PhotoEspaña 2006

L'artista catalana Mireia Masó presenta el seu darrer treball fotogràfic anomenat *Antàrtida* en l'actual edició del Festival Internacional de Fotografia i Arts Visuals, més conegut com a **PhotoEspaña2006**. Aquest projecte s'ha desenvolupat íntegrament al continent gelat en col·laboració amb la investigadora Mercedes Masó i té com a objectiu examinar la realitat a través d'un diàleg permanent entre art i ciència. Destaquem aquesta mostra fotogràfica, però us animem a visitar les altres exposicions, ja que és una ocasió única per conèixer els darrers projectes fotogràfics, vídeos i instal·lacions d'aquest col·lectiu.

Exposició: *Antàrtida*, de Mireia Masó

Lloc: Casa de Amèrica, Passeig de Recoletos, 2, Madrid

Durada: fins el 23 de juliol de 2006

Més informació: www.phedigital.com

Llibres

Una breve historia de la misoginia d'Anna Caballé

La professora de Literatura espanyola i hispanoamericana de la Universitat de Barcelona, Anna Caballé, reuneix en gairebé 500 pàgines les desqualificacions que ha rebut la dona, només per ser-ho, al llarg dels segles. Determinats pensaments de literats com Francesc Eiximenis, Jaume Roig, Francisco Quevedo o Camilo José Cela sobre la condició femenina prenen cos en aquest volum i ens ajuden a comprendre una realitat que ha tapat la vida de tantes dones, tenyint-la de prejudicis i estereotips.

L'autora desitja que les joves d'avui en dia tinguin consciència de la història que han viscut i patit les seves avantpassades, amb els pros i contres, i que, un cop ben informades, procurin no ser diana del llenguatge masclista del XXI.

Una breve historia de la misoginia. Antología y crítica, d'Anna Caballé, Editorial Lumen, Barcelona, 2006

La mujer y el trabajo. 24h/7d, de Gemma Cernuda

Un pròleg de Rosa Regàs sobre com s'ha realitzat la lluita de les dones per aconseguir els drets que es mereixen obre el llibret que ha escrit Gemma Cernuda per plasmar l'actual panorama personal i laboral de la dona del segle XXI. Amb humor, ironia, ingeni i naturalitat, Cernuda aplega cites fetes per dones conegudes d'arreu del món.

A través de set apartats sota els noms de família, formació, equilibri, lideratge, èxit i amistat, l'autora esmenta cites, majoritàriament curtes, d'il·lustres dones com Doris Lessing, Indira Gandhi, Marie Curie, Lauren Bacall, Joan Bàez o Isabel Coixet.

La mujer y el trabajo. 24h/7d de Gemma Cernuda, Editorial Lumen, Barcelona, 2006

Fer música pot ajudar a superar l'estrès?

Per **Conxa Trallero Flix** *

Quan es parla de l'opció de fer un tractament de musicoteràpia per reduir l'estrès, gairebé tothom pensa en una aplicació passiva d'aquesta tècnica: la persona s'imagina a sí mateixa estirada en un sofà escoltant una música relaxant. Fins i tot es poden adquirir nombrosos discos que s'anuncien com a panacees per a la superació d'aquesta mal tan propi de la nostra societat. Són com *pindeles* que es poden administrar sense recepta; és a dir, que tothom es pot automedicar sense necessitat d'acudir a un expert, pensant que la música mai pot fer cap mal ni pot tenir efectes adversos o contraindicacions.

Tanmateix a través d'estudis científics s'ha demostrat que la música no és un remei innocu i que per aplicar-lo cal conèixer l'estat físic i anímic de la persona que pateix el trastorn sobre el que volem actuar, així com les seves preferències musicals, cultura i moment vital. La música hauria d'estar creada en viu i directe pel musicoterapeuta en una sessió en la que el professional introduirà els canvis musicals precisos en funció de les respostes del client i on s'analitzen els orígens de la patologia i s'elaboren estratègies de resolució dels conflictes.

Però, i si en comptes d'escoltar música feta pel musicoterapeuta, la persona que pateix estrès fa ella mateixa la seva música? Sembla un contrasentit, veritat? Ens podem preguntar com pot algú relaxar-se si ha de tocar i cantar. Justament, la

Musicoteràpia Autorealitzadora ofereix una resposta a aquesta aparent contradicció, perquè quan la persona crea la seva música expressa les seves angoixes, tensions, pors... amb la qual cosa està descarregant una part important del seu malestar interior. Quan usa la veu cantant amb sons llargs aconseguix calmar el ritme respiratori i centrar la ment en el so emès de forma que els pensaments i les preocupacions s'esvaeixen; s'autorealitza descobrint les capacitats musicals innates i comunicant-se a través d'elles; aprèn tècniques musicals que pot aplicar en les situacions quotidianes i que li van donant la capacitat de controlar la seva ansietat i estrès. ■

Si vols saber més sobre aquest tema, pots visitar la meua pàgina: <http://www.musicoterapia-autorealitzadora.net>

* musicoterapeuta

Música

Lena

La jove cantant i pianista cubana Lena Pérez és una de les darreres intèrprets que ha sorprès positivament el món musical. Filla del productor musical Rey Nerio i de Malena Burke, Lena ha nascut dins d'un ambient musical que l'ha dut a publicar el seu primer àlbum de música pop de la mà de la discogràfica Warner. Apadrinada per Alejandro Sanz, Lena és una apassionada de la música clàssica, els boleros i les melodies tradicionals cubanes.

És un bon disc per escoltar aquest estiu!

Lux Feminae

La soprano Montserrat Figueras ha publicat el cd-llibre *Lux Feminae* on es mostra musicalment diferents tipus de dones del segle X al XVII. És un viatge musical en el temps per conèixer les diferents facetes de la feminitat al llarg de la història, i ho fa a través de set peces que parlen de set perfils de dona que musicalment van des de l'antiga Hespèria, amb cançons jueves, cristianes i musulmanes, fins al Renaixement, passant per l'Edat Mitjana.

El disc ha estat editat per Alia Vox, la discogràfica independent de Jordi Savall, marit de Montserrat Figueras.

The Breakthrough

Una de les dives del R&B és, sens dubte, Mary J. Blige, cantant negra que des de l'any 1992 combina les lletres pròpies del rap amb les melodies del blues. En el seu darrer àlbum s'hi poden escoltar cançons relacionades amb l'espiritualitat, la lluita personal i l'admiració cap a les dones lluitadores. Fins i tot, en aquest disc hi col·laboren estrelles musicals com Bono d'U2 o Jay-Z.

El seu darrer disc ja ha venut més de tres milions d'exemplars només a Estats Units. Ara, Mary J. Blige espera superar una assignatura pendent: triomfar a Europa.

Feminisme i nacionalisme

Per Irene Boada*

El meló que s'ha obert ara a l'Estat espanyol en motiu de l'Estatut català inicia una etapa de replantejament de molts conceptes que tenen a veure amb nació i amb nacionalisme. Entrem, doncs, en un període de reinvençió important i complex, del tot necessari, tant a Catalunya com a Espanya que, malgrat ser tardà, és molt benvingut. Ara convé revisar molts conceptes relacionats amb nacionalisme i identitat que han quedat ancorats en el passat i que ja no serveixen per resoldre els nous conflictes del món d'avui. Aquests conceptes antics no ajuden a trobar solucions per fer front als problemes veritables i cruents que assetgen avui la humanitat, guerres i conflictes violents en augment i, el gran problema de la humanitat també en augment, la gana. Cal trobar noves idees per resoldre els problemes importants del present. Cal fabricar nous conceptes intel·lectuals i sentimentals que moguin la població cap a resoldre els conflictes veritables. Que orientin la ciutadania cap a una lluita que valgui la pena i que, per tant, ompli les seves existències.

La intervenció de les dones en la creació d'aquestes reformulacions nacionals és del tot imprescindible. Excloses durant segles dels centres de poder, la creativitat i l'extraor-

dinari potencial del pensament de les dones ha quedat exclòs del món públic i reduït a l'esfera domèstica. El fet de tenir la riquesa de la capacitat de la reproducció biològica, ha causat que les dones hagin quedat sense veu. Aquest fet és greu per dos motius. El primer és ètic, per tractar-se d'una injustícia social. Però el segon motiu és igualment important en el sentit que el món s'ha vist privat del potencial intel·lectual de milions de persones que pel fet de ser dones han deixat d'existir en el món públic. El què indica el nivell de democràcia, desenvolupament i cultura d'una societat és el grau d'igualtat d'oportunitats i el tracte que tenen les seves dones. Ara fer país ja no hauria de ser la idea abstracte i romàntica de l'època de pujolisme. Ara hauria de ser la lluita per la igualtat d'oportunitats, pel respecte al medi ambient, per la lluita contra la frivolitat televisiva i contra la violència als mitjans audiovisuals i, especialment, contra la vergonyosa impunitat del tràfic de dones que si no s'atura en sec farà que ens convertim en el prostíbul d'Europa ben aviat.

L'exemple d'Irlanda, tan idealitzat per alguns sectors d'homes polítics catalanistes, és força il·lustratiu, justament, del què no hauria de ser el catalanisme. A començaments del

“ La intervenció de les dones en la creació d'aquestes reformulacions nacionals és del tot imprescindible ”

segle XX, fins i tot abans, moltes dones van lluitar per la independència d'Irlanda fins al punt d'arriscar les seves vides, com és el cas de l'escriptora i actriu Maud Gonne i de la comtessa Mankievich. Però quan Irlanda va aconseguir la independència, el 1921, paradoxalment, les dones van quedar excloses de les noves institucions polítiques. Al damunt, els seus drets van quedar anul·lats: avortament, divorci, drets laborals, igualtat en el tracte en el treball. L'arribada al poder del tan idealitzat, però fonamentalista catòlic, Eamonn de Valera, amb la seva política centrada en els homes, va comportar l'exili d'escriptores el patiment de les irlandeses, que passarien a viure en un període llarg de tenebres. Tot això només va canviar el 1990, quan precisament una dona, Mary Robinson, va arribar a la presidència de la República. Llavors va florir l'economia irlandesa. La inspiració romàntica del nacionalisme havia creat una fantasia masculina d'Irlanda i de Catalunya, com una dona passiva necessitada d'ajuda i de ser salvada i per qui s'havia de morir. La nova Espanya, la nova Catalunya farien molt bé d'escoltar les nostres veus.

Parafraçant el poeta podríem dir: Escolteu, Espanya, i Catalunya, la veu d'una filla que us parla en llengua no masculina. ■

*Periodista i doctora en literatura comparada, autora de *Women Write Back. Contemporary Irish and Catalan Short Stories in Colonial Context*. Dublin, Irish Academic Press, 2003.

Dones en peu de pau

Per Mª Dolors Renau

Per primera vegada al nostre país, dones polítiques de diferents partits s'han posat d'acord per manifestar-se de forma oberta per la pau al País Basc. La notícia ens ha arribat com una més entre d'altres, però té un significat que va més enllà. Representa una nova expressió de la veu pública de les dones, que fins ara, a casa nostra, s'ha anat produint d'acord amb la tendència o ideologia del grup o partit de pertinença.

Mentre en diverses zones en conflicte les dones han donat exemples colpidors per la seva valentia, a casa nostra sembla més difícil establir i consolidar mínims comuns denominadors entre les dones polítiques que permetin manifestar-se conjuntament per a recolzar el diàleg, la negociació, el discurs i la paraula com a forma de resoldre els conflictes. I sobretot, ser capaces, en tant que éssers humans femenins, de fer una altra lectura i interpretació dels camins per on s'ha d'avançar per abandonar definitivament la violència que és sempre generadora de més violència.

Tenim molts i bons exemples —mai prou valorats i massa sovint silenciats— de dones que bo i pertànyer a nacions i grups humans clarament enfrontats, han tingut la valentia d'oposar-se a l'ús de la violència de forma conjunta i solidària, tot i ser acusades amb duresa pels dirigents i sovint per la pròpia ciutadania de no ser fidels a la Pàtria (sota les formes que aquesta prengui...) o a Déu (en totes les seves versions...). No ser fidels a aquestes paraules que tants desastres originen i justifiquen. Aquestes majúscules (Pàtria, Déu), com ens diu Simone Weil, que tendeixen a fer-se absolutes, a ocupar l'espai de la raó i canalitzar passions engegadores. Les dones de Negre, a Israel i Palestina, a Bòsnia i Sèrbia, les mares de soldats russos, les dones algerianes, les seves antecessores argentines les mares i àvies que no volen oblidar... Sota una o altra forma, totes aquestes dones han parlat alt i clar sobre la violència i l'oblit de les seves conseqüències.

Si bé en molts terrenys, les dones hem pogut anar introduint la perspectiva de gènere, en l'arquitectura, la història, l'ús dels temps, les ciències, encara és hora de que ho fem de forma evident en els continguts i en les formes de la política o dels assumptes globals que afecten la col·lectivitat. És per aquest camí per on cal continuar avançant. Les dones polítiques del País Basc, ens estan mostrant un camí. ■

AHOTSAK

Unides per superar el conflicte

Al llarg de quasi dos anys, un grup de dones d'Euskal Herria, procedents de distints sectors ideològics, militàncies, sentiments i tradicions han estat treballant per incidir i contribuir de manera activa al procés de pau i obrir portes de diàleg sense prejudicis ni condicions. Ahotsak (veus per la pau) ha donat a conèixer a l'opinió pública una Declaració el 8 d'abril d'enguany, en què reivindica el protagonisme de les dones en la recerca de solucions que portin no ja només al final de la violència sinó a la acceptació que la democràcia és l'únic camí per acabar amb el llarg conflicte que ha enfrontat tràgicament els ciutadans i ciutadanes basques al llarg de dècades. I democràcia significa assumir que tots els projectes polítics són defensables sempre que es garanteixi el lliure exercici dels drets polítics per part de tots els sectors de la societat basca. Davant d'aquesta iniciativa, un grup de dones de Catalunya, també procedents de distints col·lectius, sensibilitats i militàncies político-ideològiques, considerem que hem d'aportar la nostra solidaritat i el nostre esforç perquè el camí que sembla haver-se obert aquestes darreres setmanes ja no es pugui tancar.

D'anorèxiques i bulímiques

Per **Ninna Jorro** *

Arran de la polèmica en relació al pes i a la talla de les models han estat molts els programes de televisió que han abordat el tema, i molts els col·laboradors que han emès judicis de valor entorn als trastorns de l'alimentació i les persones que els pateixen. La imatge que s'ofereix d'aquestes malalties des dels mitjans de comunicació és la de dones que cerquen assolir l'ideal de bellesa que es mostra a les passarel·les, sense aprofundir massa en les raons reals que porten a una persona a posar en perill la seva vida.

En els mitjans de comunicació es mostra la *cara amable* d'aquests trastorns: s'aborda el tema de manera que sembla que la gravetat de la malaltia arriba quan s'assoleix un pes límit, mentre que si et mantens amb un pes que et permet simplement *estar prima*, la malaltia no és malaltia, sinó ximpleries. És aquí quan es parla de noies anorèxiques, com aquell que diu que una persona és rossa o morena. S'oblida, en la majoria dels casos, que és una malaltia que té com a pronòstic la mort i, el més important, que té cura.

Els trastorns de l'alimentació són malalties complexes. L'aprimament, els desordres alimentaris i obsessions pel pes són el mateix que el dolor per a qualsevol malaltia física: un símptoma. El dolor és la forma que té el nostre organisme de mostrar-nos que alguna cosa no funciona bé, però no és la malaltia en si mateixa. Els desordres alimentaris ens avisen de què la persona que els pateix té una sèrie de problemes psicològics subjacents.

Aquests trastorns afecten la manera d'afrontar els problemes, les inseguretats, els complexos i els conflictes. Funcionen com una espiral. La malaltia es converteix en una moneda de canvi, en una forma de comuni-

car-se, en una manera de relacionar-se... arriba a un punt en què serveix per a tot. Posem un exemple: davant una ruptura sentimental, una persona pateix i deixa de tenir gana i decideix perdre uns quilos, que mai va malament.

De sobte ha desviat la seva atenció i les seves forces cap al menjar, així el seu dolor desapareix. Es torna immune a les emocions que, generalment, es consideren negatives. Aquesta pauta de comportament s'extrapola a tots els àmbits de la seva vida: la utilitza per no sentir dolor, per sentir-se millor després d'una decepció, per castigar-se quan fa alguna cosa malament, per sentir que controla la seva vida... A més, es torna irritable, té canvis sobtats d'humor, intenta agradar a tothom i arriba un dia en el que ja no pot més i lluny de solucionar els seus problemes, els agrava i comença a perdre amics, família, parella, estudis, treball...

Quan s'inicia un tractament, i desapareixen les conductes patològiques, reapareixen tots aquells problemes que ha emmascarat el trastorn i es veuen amb claretat totes les coses que s'han perdut amb la malaltia. És aquí on radica la vertadera dificultat del tractament. El pacient ha de reaprendre a comunicar-se, a relacionar-se, a afrontar els seus problemes i a conèixer els seus límits i, després, refer la seva vida. És un camí realment difícil per tot el que comporta i per això no s'és anorèxica ni bulímica, sinó que es *pateix* anorèxia o bulímia.

Amb l'aparició de dones que han arribat a l'èxit gràcies al seu cos i que afirmen haver patit un trastorn (junt amb el tractament que se'ls hi dona als mitjans de comunicació), correm el risc d'oferir una visió massa atractiva per a aquelles joves, i no tant joves, que estan una mica acomplexades amb el seu pes. ■

* Periodista

La dona ha perdut la seva ombra,
de Maria Martins

30 anys de moviment feminista a Catalunya

L'any 1976 el moviment feminista a Catalunya sortia a la llum i prenia consciència col·lectiva del que volia dir ser dones. L'any 1996, a les Jornades *20 anys de moviment feminista a Catalunya* es va formular la pràctica política de la relació entre dones i el reconeixement del fet que ser dones ens unia per sobre de les diferències. 10 anys després, concretament, el 2, 3 i 4 de juny d'enguany se celebra, al recinte de Llars Mundet, la Trobada de Dones que sota el lema *Les dones sabem fer i fem saber* organitza la Xarxa Feminista i en la que es vol mostrar la diversitat i la riquesa del fer i el saber de les dones i destacar la importància i el sentit polític de la relació entre nosaltres.

La Trobada s'organitza al voltant de tres eixos, en els que s'inclouen les diferents activitats que es porten a terme al llarg dels tres dies.

Genealogia

A partir de la investigació en la història, del recull de la memòria, de la pràctica de la relació... es vol reconèixer i reflexionar sobre el nostre passat, donar valor al que han fet les dones i encara fan en tots els camps, reconeixent, també, la seva diversitat, la interculturalitat, la diferència,...

Sostenibilitat

En aquest eix s'entén tant la relació que establim de respecte i de defensa de la natura enfront la destrucció del planeta, com tot allò que té a veure amb la cura de la vida i de les persones. Les dones donem la vida i la sostenim i, per tant, volem donar valor i importància a aquest treball sense el qual res funcionaria.

Violència i llibertat

Aquest eix té dos extrems oposats, ja que on hi ha violència contra les dones no hi pot haver llibertat femenina. En un extrem de l'eix situarem les denúncies, reivindicacions i accions concretes que s'estan fent per tal d'alleugerir la violència estructural del sistema patriarcal, mentre a l'altre extrem hi trobarem l'autonomia, l'emancipació, l'alliberament...

Grups adherits, inscripcions i activitats previstes

La inscripció de les dones i l'adhesió dels grups de dones és notable (recordem que a les Jornades *20 anys de feminisme a Catalunya* la participació va ser de quasi 4.000 dones); les activitats presentades són unes 200 desen-

Programa

Divendres, 2 de juny

Acte inaugural, a les 20 i a les 21.30, en el mateix espai de Llars Mundet, amb la festa de les dones.

Dissabte, 3 de juny

A partir de les 9 fins a les 19, diferents activitats
A les 21, espectacle teatral a la Plaça del Rei

Diumenge, 4 de juny

Des de les 9 del matí i fins a les 15, diferents activitats
Cloenda, a primera hora de la tarda

volupades al llarg de dissabte i diumenge. Entre els diferents temes que s'exposen cal destacar els debats sobre política de les dones, pacifisme, coeducació, salut, multiculturalitat, prostitució, noves tecnologies, lesbianisme, creativitat, drets, violència contra les dones... Tanmateix, el format de la trobada és divers, amb debats, ponències, taules rodones, tallers, exposicions, vídeos, cinema, poesia, música, contes, teatre, dansa,... una riquesa que ens permet afirmar "que un altre món és possible i les dones ja l'estem construint". ■

Alicia Oliver Rojo

Teixint la societat de la informació

La Conferència Knopw How 2006, una iniciativa que es porta a terme cada quatre anys, aplicarà enguany la perspectiva multicultural i de gènere cap a la societat de la informació. Organitzada pel Programa Universitari d'Estudis de Gènere de la UNAM, es proposa avançar cap una societat on l'equitat de gènere, el respecte a la diversitat cultural i l'accés a la informació i comunicació siguin part fonamental dels drets humans i dels drets de les dones.

Adreçada a professionals de la informació (periodistes, bibliotecaris/es, expertes/ts en TICS) investigadores/s, indígenes i activistes de la informació, el programa es proposa l'anàlisi teòrica i l'estratègia activa, ja que inclou presentació de ponències, tallers formatius i inclourà a més una fira del llibre i un festival de cinema feminista.

Del 21 al 26 d'agost - Ciutat de Mèxic

Preus variables per països desenvolupats o en vies de desenvolupament

Inscripcions e informació:

www.Knowhow-pueg.unam.mx/convocatoria.html

Una visió de gènere de l'Islam

Els Julios de la Universitat de Barcelona ens presenta el curs *Les dones i l'Islam*, que des d'una perspectiva transversal abordarà el tema des de la història, la religió, la sociologia, l'antropologia, la literatura i el cinema.

El curs, organitzat pel Centre Dona i Literatura i el Centre Unesco, de Catalunya, estarà a càrrec d'expertes i experts en les diferents temàtiques i coordinat per Marta Segarra, professora de Filologia Romànica i directora del Centre Dona i Literatura de la UB i Mercè Viladrich, professora d'Estudis Àrabs i Islàmics de la UB.

Del 3 al 7 de juliol - de 9,30 a 14 hores

Preu fins al 15 de juny:

155 € (20 hores) 215 € (30 hores)

Informació e inscripcions:

www.ub.edu/julios/infogeneral

Poesia contemporània femenina

Es tracta d'estudiar part de l'obra d'algunes de les poetes més representatives del segle xx. S'emfasitzarà els aspectes més crítics del llenguatge des del punt de vista de la creació i de la seva relació amb el gènere. Es plantejaran qüestions com l'existència d'un llenguatge traspasat per l'experiència de ser dona, les influències i els aspectes sociològics, culturals i històrics que travessaren la vida de les autores a estudiar.

Cada sessió es construirà a partir d'un tema i d'unes autores: Allò transcendent i la preocupació pel llenguatge; la ironia, l'humor i la desmitificació de la tradició; allò oníric i el desig; espanyoles en postguerra: la imatge de Déu i la maternitat; Espanya en la transició: poetes dels 70 i l'última sessió es dedica a una antologia de poetes dels anys 40.

El taller anirà a càrrec de la poeta Concha García.

Tindrà una freqüència quinzenal i serà bilingüe

A partir de setembre: els dijous de 19 a 20,30 hores

Preu 75 €

Informació: www.llibreriaproleg.com

Les dones en la direcció de les empreses

Una oportunitat per aprendre i descansar alhora són els cursos que s'ofereixen a Santander, en el Palau de la Magdalena de la Universitat Internacional Menéndez y Pelayo. La Consellera del Consell de Seguretat Nuclear i Directora del Instituto de la Mujer en els anys 1988-1991, Carmen Martínez Ten, impartirà un Seminari sobre Les dones en la direcció de les empreses.

Del 3 al 7 de juliol - UIMP - Santander

Codi 10024 preu 120 €

Inscripció e informació:

www.uimp.es/academicas-verano

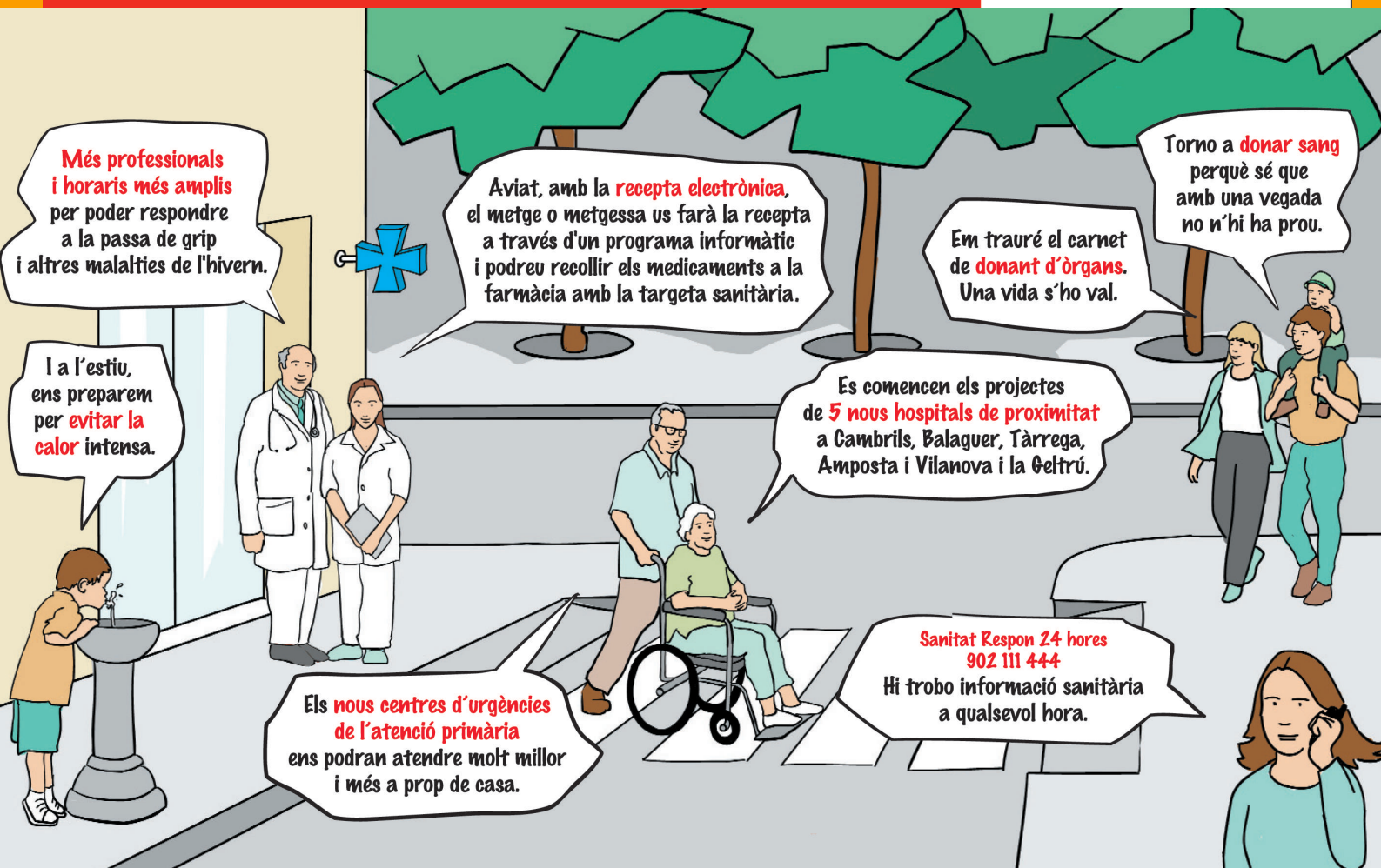

Aquesta publicació ha rebut el suport de:

Més respostes per a la teva salut

Generalitat de Catalunya
Departament de Salut

www.gencat.cat/salut